

XXIV ОБИКНОВЕНО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

ПЪРВА РЕДОВНА СЕСИЯ

Стенографски дневникъ

НА

72. заседание

Четвъртъкъ, 16 мартъ 1939 г.

Открито въ 15 ч. 50 м.

Председателствували подпредседателитъ: ГЕОРГИ МАРКОВЪ и ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ

Секретари: СТЕФАНЪ СТАТЕЛОВЪ и ГЕТО КРЪСТЕВЪ

СЪДЪРЖАНИЕ:

	Стр.
Съобщения:	
Отпуски	1937
Питания	1937
Запитване	1937
Законопроектъ	1938
Отговоръ на питаня: 1. Отъ министра на финанситъ на питането относно валутния режимъ на Българската народна банка	1938
Говорили:	
Запитвачъ В. Рашевъ	1938
М-ръ Д. Божиловъ	1938
2. Отъ министра на народното просвѣщение на питането относно съвмѣстимостта на службата на държавенъ служителъ съ тая на агентъ-за-страхователъ	1938
Говорили:	
Запитвачъ М. Матовъ	1938
М-ръ Б. Филоръ	1938
По дневния редъ:	
Законопроекти: 1. За произвеждане, оправдаване и контролъ на войсковитъ разходи въ военно време (Второ четене)	1939
Говорили:	
М-ръ Д. Божиловъ	1939
Г. Петровъ	1939
Г. Лазаровъ	1941

	Стр.
2. За откриване кредитъ въ размѣръ на 600.000.000 л. отъ Българската земеделска и кооперативна банка на Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни (Второ четене)	1944
3. За измѣнение и допълнение на членове 3 и 4 отъ наредбата-законъ за измѣнение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвѣщение за 1937 г. (Второ четене)	1944
Говорили:	
М. Донсузовъ	1945
П. Стайновъ	1946
М-ръ Б. Филоръ	1948
4. За измѣнение и допълнение на закона за авторското право (Второ четене)	1949
Говорили:	
И. Тодоровъ	1949
П. Стайновъ	1950
Д. Търкалановъ	1950
А. Станковъ	1951
Предложение за одобрение решението на прештарната комисия отъ 22 декемврий 1938 г. за отпускане помощи на Апостолъ Попивановъ, Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ и Наню Димитровъ Мареновъ (Приемане)	1953
Говорили:	
Д. Търкалановъ	1954
Дневенъ редъ за следващото заседание	1955

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: (Звъни) При-
съствуватъ нужното число народни представители. Обя-
вявамъ заседанието за открито.

(Отсъствуватъ г-да народнитъ представители: Алек-
сандъръ Симовъ, Атанасъ Каишевъ, Борисъ Мончевъ, Ва-
силъ Чобановъ, Велизаръ Багárovъ, Георги Чалбуровъ,
Гето Кръстевъ, Димитъръ Сираковъ, Дончо Узуневъ,
Иванъ Поповъ, Иванъ Халаджовъ, Иванъ Воденичарски,
Иванъ Пастуховъ, Никола Ивановъ, Ради Пляковъ, Рашко
Маджаровъ, Сава Поповъ, Славейко Василевъ и Стоянъ
Омарчевски)

Председателството има да направи следнитъ съобщения:
Разрешени сѫ отпуски на следнитъ народни предста-
вители:

на г-нь Рашко Маджаровъ — 1 день, за 16 т. м.;
на г-нь Иванъ Момчиловъ — 1 день, за 14 т. м.;
на г-нь д-ръ Найденъ Найденовъ — 1 день, за 14 т. м.;
на г-нь Димитъръ Марчевъ — 1 день, за 15 т. м.;
на г-нь Сава Поповъ — 2 дни, за 16 и 17 т. м.;
на г-нь Василъ Чобановъ — 2 дни, за 16 и 17 т. м. и
на г-нь Стоянъ Омарчевски — 4 дни, за 14, 15, 16 и 17
т. м.

Постъпили сѫ:

Питане отъ народния представител г-нь Владимиръ
Рашевъ до г-нь министра на финанситъ по валутния ре-
жимъ на Българската народна банка;

Питане отъ народния представител г-нь Стоянъ Сла-
вовъ до г-нь министра на земедѣлнето и държавнитъ

имоти относно действията на управата на Българската зе-
медѣлска и кооперативна банка при разрешаването и от-
пускането кредитъ на кооперация „Тракийска коопера-
тивна захаръ“ за покупката на Каялийската захарна фа-
брика;

Запитване на народния представител г-нь Григоръ
Василевъ до г-нь министра на вътрешнитъ работи, за-
мѣстникъ на министра на външнитъ работи и изповѣда-
нията, върху новостъздаденото положение въ Сръбна Ев-
ропа и външната политика на България. Той запитва:
(Чете)

„1. Какъ преценявате положението въ Сръбна Европа
и какви послѣдци очаквате отъ завладяването на Чехо-
словашко?“

2. Иматъ ли сведения станалитъ събития какъ се посоч-
ватъ отъ общественото мнение въ Полша, Унгария, Ру-
мѣния, Югославия, Турция и Гърция?

3. Дали има нѣкаква инициатива отъ страна на нѣкоя
отъ тия страни за споразумение и обща защита?

4. Ако още нѣма такава иници- а, не мислите ли, че
България може да постави този въпросъ на разискване
предъ правителствата на другитъ заинтересувани страни?“

Питане отъ народния представител г-нь Дойко Петковъ
относно нападението надъ публиката предъ зала „Бълга-
рия“, ул. „Аксаковъ“.

Тия питаня и запитвания ще бждатъ изпратени до
съответнитъ министри за отговоръ.

Постъпилъ е законопроектът от Министерството на обществените сгради, пътищата и благоустройството за взаимноспомогателната каса на професионалните автомобилисти и шофьори в България.

Ще бъде отпечатанъ и ще ви се раздаде.

Г-нъ министърът на народното просвещение е готовъ да отговори на питането на народния представител г-нъ Мато Матовъ. — Отсъствува.

Министъръ Добри Божиловъ: Готовъ съмъ да отговоря на питането, което г-нъ Рашевъ депозира сега.

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ министърът на финансите е готовъ да отговори още сега на питането Ви, г-нъ Рашевъ. Моля, имате думата да прочетете питането си.

Владимиръ Рашевъ: (Отъ трибуната. Чете) „Г-нъ министре! Наредбитъ на Българската народна банка, издадени въз основа на закона за търговия съ външни платежни срѣдства и имали сила на законъ, допускатъ при компенсационнитъ сѣлки да се практикуватъ премии, не надминаващи процента отъ 35%. Сѣлки, уговорени по по-голямъ процентъ премия, не могатъ да бъдатъ регистрирани при компенсационнитъ бюра на търговскитъ камари, защото сѣ незаконни.“

Отъ преди нѣколко месеци, поради липса на достатъчна валута за компенсиране, практикуватъ се на пазара при компенсационнитъ сѣлки премии, далечъ превинаващи гореозначения законенъ процентъ, като самитъ сѣлки се регистриратъ при премия 35%, а разликата се заплаща на износителя на рѣка.

Това положение, безъ друго, е известно на Б. н. банка.

Гоя начинъ на незаконно процедиране поставя въ невъзможностъ почтенитъ фирми въ България да вършатъ каквато и да било външна търговия, защото не могатъ да намѣрятъ валута съ премия до 35%.

Ако Б. н. банка държи на наредбитъ си, не считате ли, г-нъ министре, че е наложително банката да закупува валутитъ на износнитъ стоки и сѣщата ги продаде на вносителятъ?“

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърът на финансите.

Министъръ Добри Божиловъ: Г-да народни представители! По питането на г-нъ Рашевъ ще кажа най-напредъ, че не може за незаконнитъ сѣлки, които ставатъ, да се държи отговорна Народната банка или правителството. Тѣзи сѣлки, за които г-нъ Рашевъ говори въ питането си, носятъ като последица наказание до 3 години затворъ и 1 милионъ лева глоба. Обаче трѣбва да има доблестъ оня, отъ когото искатъ премия по-голяма отъ 35%, да съобщи, за да бъдатъ наказани виновницитъ за нарушение на наредбитъ.

Въпросътъ е поставенъ така. Вследствие на сущата, която имаме миналата година, и вследствие на режима на контролътъ, практикуванъ отъ Дирекцията за храноизноса, за осигуряване задоволяването на вътрешнитъ нужди, българското стопанство се лиши горе-долу отъ 1.200.000.000 л. свободни девизи, отъ които 500-600 милиона лева отъ спиране износа на жито, поради ниската цена на международния пазаръ и 500-600 милиона лева отъ спиране износа на маслодайнитъ семена, трицитъ, ечемик и царевичата. Поради това, че отъ момента на забраната не се изнесе никакво жито, за да се получатъ свободни девизи, свободнитъ девизи на пазара се явяваха по-рѣдко. Взеха се, обаче, ну. днитъ мѣрки да се парира липсата на тѣзи 1.200.000.000 л. свободни девизи на пазара. Първо, Народната банка се запаси съ кредити своевременно, за да може да посрещне всѣкаква евентуалностъ. Второ, при доставяне на сурови материали, по клирингъ скотира се и второто 6-месечие — т. е. това, което имаме като право да вземемъ за цѣлата 1939 г., ние помолихме и ни бѣше дадено като контингентъ за първото 6-месечие на 1939 г. Така че вземаха се мѣрки въ две направления — съ двойно използване на контингентитъ, на които имаме право, и съ запасавање съ кредити — за да се парира именно тази липса на 1.200.000.000 л. свободни девизи на пазара. Въ това отношение азъ мога да кажа, че се направи всичко възможно. Но ако търговецътъ въ своята смѣтка отива до тамъ, че иска да спечели макаръ само 1—2%, но да разполага съ свободни девизи, естествено, въ такъвъ случай пълно задоволяване не може да има. Ние знаемъ, че ако имаме свободни девизи и ако цѣлата външна търговия можехме да я правимъ само съ свободни девизи, можехме да имаме артикулитъ съ 15—20—25% по-евтино. Обаче меж-

дународнитъ клирингови договори налагатъ и на насъ тѣзи ограничения, които голѣмитъ сѣ възприели.

Г-да! Азъ смѣтамъ, че мѣсечитъ месеци — отъ м. ноември до сега — се изживѣха. Ако презъ м. априлъ или май има изгледи за една по-добра реколта, ние ще имаме вече едно подобрене на пазара. Зимата почти мина. Добитъкътъ се изхрани. Постепенно влизаме забраната за износъ на семейскитъ произведения. Позволихме износа на слънчогледа и на другитъ маслодайни семена; позволихме износа и на царевичата. На пътъ сме до нѣколко дни да вдигнемъ забраната на износа и за други артикули. Следователно, едно подобрене на пазара може да се очаква.

Следъ тия нѣколко думи, неизчерпвайки цѣлия въпросъ, но отговаряйки конкретно на питането на г-нъ Рашевъ, азъ казвамъ: нѣма никакъвъ страхъ и не може да се очаква ненормалното да остане като постоянно, като нормално. Ако нѣкой е вършилъ нарушение на закона, този, който не иска да се върши нарушение, трѣбваше да има доблестъ да отиде да съобщи, за да се взематъ най-строги мѣрки спрямо оня, който иска да изкориства положението и да взема по-голямъ премия отъ позволенитъ. (Рѣкоплѣскания)

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Г-нъ министърът на просвѣтата е готовъ да отговори на питането на народния представител г-нъ Мато Матовъ.

Има думата г-нъ Матовъ да прочете питането си.

Мато Матовъ: (Чете) „Г-не министре! Обедняването на населението е вземало голѣми размѣри. Данѣчнитъ тежести сѣ станали почти непоносими отъ голѣмата частъ данѣкоплатци. Въ изпълнение на своя граждански дългъ, съ цената на недояждане и голѣми лишения, данѣкоплатцитъ продължаватъ да плащатъ своитъ данѣчни задължения къмъ държавата.“

Въ тия трудни времена за народъ и държава у насъ, обаче, има една категория хора, които парадиратъ по мегдани съ своя „патриотизмъ“, но подъ различни форми укриватъ доходитъ си, за да не плащатъ следущия имъ се данѣкъ.

Единъ отъ тия е Василь Толчийски, отъ гр. Фердинандъ. Този господинъ е учителъ и същевременно агентъ-застрахователъ. Въ продължение на повечето отъ 10 години той упражнява това си второстепенно занятие, въ миналото при дружество „Европа“, а сега при „Учителската каса“, отъ което е добилъ стотици хиляди лева доходъ, създавъ си е завидно материално положение, направилъ си е три къщи, безъ да е платилъ за тия укрити доходи нито единъ левъ данѣкъ, съ изключение на последнитъ две години, когато се измени системата данѣкътъ да се удържа на право отъ дружеството.

Изагайки Ви това, г-не министре, моля да ми отговорите:

1. Може ли да бъде добъръ възпитателъ учителъ, който заобикаля законитъ, съзнателно укрива доходитъ си, за да не плаща данѣкъ на собствената държава, на която той е служителъ?
2. Съвмѣстима ли е службата на държавенъ служителъ съ тѣя на агентъ-застрахователъ?
3. Известно ли Ви е, какви доходи е ималъ сѣщиятъ Василь Толчийски въ продължение на тия 10 години и какъвъ данѣкъ е следвало да плати?
4. Какво мислите да направите, за да обезпечите държавнитъ интереси?“

Таско Стоилковъ: Нека има и единъ чорбаджия даскалъ!

Председателстващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърът на народното просвещение.

Министъръ Богданъ Филевъ: Г-да народни представители! Преди известно време, както си спомняте, г-нъ министърът на финансите отговори на повечето отъ въпроситъ, поставени въ питането на уважаемия г-нъ Матовъ. На мене остава да отговоря сега само на въпроса: съвмѣстима ли е длъжността на учителя съ длъжността агентъ-застрахователъ и по-специално — агентъ-застрахователъ при Учителската взаимноосигурителна каса.

Учителската взаимноосигурителна каса бѣше основана въ 1902 г. отъ нѣколко души учители, които за първи пътъ въведоха у насъ принципъ на кооперативната застраховка. Вследствие на това, касата се считаше като дѣло на учителството. По тази причина Министерството на народното просвещение на нѣколко пъти е издавало окръжни, съ които е препоръчвало на учителитъ да даватъ пълното си

съдействие на Учителската каса. Някои учители сж изтъквали това, че могат да отидат дотамъ, че да бждат и агентъ-застрахователи на казаната каса. Отъ началото Учителската взаимноосигурителна каса е плащала един съвсемъ малки възнаграждения на своитъ агентъ-застрахователи. Напоследък, обаче, когато тя е закрепила, плащаното на агентъ-застрахователитъ възнаграждение е било увеличено.

Погледнато чисто формално, единъ учител би могълъ да бжде и агентъ-застраховател, тъй като тази длъжностъ не е изброена между ония, които се запрещава за държавнитъ служители въ чл. 20, алинея трета отъ закона за държавнитъ служители.

Въпросътъ, дали би могълъ единъ учител да бжде агентъ-застраховател, трбва да се разгледа съ огледъ на това, доколко учителътъ би загубилъ време съ тази служба и би се отклонилъ отъ непосредственитъ си задължения като учител. Ако единъ учител би изпълнявалъ длъжността агентъ-застраховател между другата си работа, въ свободното си време, това може би не би влияло на неговитъ непосредствени задължения. Но ако той се предаде по-енергично на работата си като агентъ-застраховател, очевидно, той нма да може да изпълнява добре своитъ учителски задължения. Поради това именно, макаръ че формално не би имало причина да се запрети на единъ учител да бжде агентъ-застраховател, азъ лично смтамъ, че длъжността агентъ-застраховател е несъвмстима съ учителското звание. И затуй, тъй като единъ учител, който изпълнява агентъ-застрахователска служба, ще се отклонява отъ своитъ непосредствени задължения, азъ наредихъ да се издаде окръжно и да се обясни на учителитъ, че тй не могатъ да бждатъ агентъ-застрахователи на косто и да било застрахователно дружество, включително и на Учителската каса. (Ръкоплъскания)

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Пристъпваме къмъ първата точка отъ дневния редъ —
ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ПРОИЗВЕЖДАНЕ, ОПРАВДАВАНЕ И КОНТРОЛЪ НА ВОЙСКОВИТЪ РАЗХОДИ ВЪ ВОЕННО ВРЕМЕ.

Има думата г-нъ докладчикътъ.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за произвеждане, оправдаване и контрол на войсковитъ разходи въ военно време.

Глава I.

Общи положения.

Чл. 1. Гласуванитъ за воденето на войната кредити сж изцъло въ разпореждане на министра на войната, който съобразно нуждитъ, разпорежда съ тѣхъ.“

Безъ измѣнение.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: По този членъ има предложение отъ народния представител г-нъ Георги Петровъ. Той предлага следъ началната дума въ чл. 1 „гласуванитъ“ да се добавятъ думитъ: „отъ Народното събрание“.

Г-нъ Георги Петровъ! Желаете ли да се мотивирате?

Георги Петровъ: Излишно е да се мотивирамъ. Когато въ единъ законъ се говори за гласуване на кредити, трбва да се поясни отъ кого се гласува тѣ.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: То се разбира.

Георги Петровъ: Не се разбира. Казано е въ чл. 1: „Гласуванитъ за воденето на войната кредити“. За да се подчертае, че Народното събрание гласува тия кредити, предлагамъ да се каже „Гласуванитъ отъ Народното събрание кредити“.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Смтамъ, че като се каже „гласуванитъ кредити“, знае се кой може да гласува кредити. Въ който законъ не е казано „гласуванитъ отъ Народното събрание кредити“. Сега Вие го измисляте това, г-нъ Петровъ.

Георги Петровъ: Изглежда, че не познавате цѣлото законодателство, щомъ твърдите това. Кажете въ кой законъ не е казано?

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Вие кажете въ кой законъ е казано?

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на финанситъ.

Министъръ Добри Божиловъ: Азъ не смтамъ, че могатъ да бждатъ използвани кредити другояче, освенъ следъ като бждатъ гласувани отъ Народното събрание. Да не забравяме, обаче, че говоримъ за война и че имаме чл. 47 отъ конституцията, който предвижда въ какви случаи може да се използватъ кредити по другъ пътъ. Ако поистъ бждемъ нападнати, утре можемъ да харчимъ, безъ да сме имали възможностъ да свикаме Народното събрание и да поискаме отъ него да гласува кредити. Азъ не смтамъ, че ще имаме таквъ случай, но не виждамъ и кое натага да се каже непременно „гласуванитъ отъ Народното събрание кредити“. Чл. 47 отъ конституцията, повтарямъ, казва въ какви случаи могатъ да се използватъ кредити по другъ пътъ. Ако войната не е таквъ случай, не знамъ каквъ другъ случай може да има. Представете си, пакъ казвамъ, че тая вечеръ бждемъ нападнати. Въ таквъ случай ще харчимъ, а после ще се оформява.

По тѣзи съображения, моля Ви, г-нъ Петровъ, да не поставяте да се поставя въ чл. 1 този изразъ „гласуванитъ отъ Народното събрание кредити“. Никой не смта да нарушава постановленията на конституцията.

Георги Петровъ: Моля, да се поясня!

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Имате думата.

Георги Петровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Направихъ предложението си само за пълнота на текста. Обаче разискванията, които станаха тукъ, ми даватъ основание да влѣза въ споръ съ г-нъ министъ на финанситъ. Искамъ да ви обясня защо е наложително да се направи тая поправка. Азъ не ще се противопоставя на издвигането на суми въ такива моменти, за които говори чл. 47 отъ конституцията и за които спомена г-нъ министърътъ на финанситъ, защото, естествено, тогава нма да се чака свикването на Народното събрание и формалното му решение да гласува кредити за отбраната на страната. Въ таквъ случай, и азъ, и всѣки ще признае извършенитъ разходи. Но днесъ когато гласуваме този законопроектъ, който не е обусловенъ отъ опасността отъ една война, странно ми е защо да не поставимъ въ текста на чл. 1 една фраза, която пояснява смисъла му и му дава съдържание напълно съгласно съ конституцията.

Михаилъ Михайловъ: Нали само въ време на война ще се разходва така!

Георги Петровъ: Г-нъ Михайловъ! Въ време на война се гласуватъ — такава е практиката — допълнителни кредити, извънредни бюджети и т. н. Това сж работи, които ставатъ веднага.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Ако се възприеме Вашето предложение, тогава ще трбва да се вика Народното събрание.

Георги Петровъ: Нма да се вика Народното събрание. Тогава ще сме при изключенията, за които вие говорите. Редовното, обаче, което трбва да бжде, е това, което азъ предлагамъ. Когато дойдатъ изключенията, нма кой да гласува закони. Така ли е? Защо спорите по единъ толкова ясенъ въпросъ? Азъ предлагамъ да гласувате тая добавка за яснота на текста.

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване най-напредъ предложението на народния представител г-нъ Георги Петровъ.

Който приема предложението на г-нъ Георги Петровъ, въ чл. 1 следъ началната дума „гласуванитъ“ да се добавятъ думитъ „отъ Народното събрание“, моля, да вдигнатъ ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Ще поставя на гласуване чл. 1, така както е предложенъ отъ комисията.

Който приема заглавието на законопроекта и чл. 1 така, както се докладва отъ г-нъ докладчика, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

Чл. 2. Нуждитъ за войската суми се получаватъ за смѣтка на държавното съкровище, отъ клоноветъ и агитуритъ на Българската народна банка, срещу разписки,

подписани от длъжностни лица, упълномощени от министъра на войната.

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 2. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 2, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 3. Войсковитѣ части, управления и учреждения отъ действащата войска и тѣзи въ вътрешността на държавата, въ военно време, произвеждатъ и оправдаватъ разходите си съгласно този законъ и правилника за прилагането му.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 3. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 3, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 4. Разходи, които Министерството на войната и всички войсковы части, управления и учреждения извършватъ въ военно време, по гласуванитѣ за воденето на войната кредити, се групиратъ въ следнитѣ три категории:
а) разходи за заплати и други лични парични възнаграждения;

б) разходи за прехранване на хората и добитъка и
в) всички останали видове веществени и други разходи, за всеопащаното снабдяване и поддържане на войската.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 4. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 4 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 5. Войсковитѣ части, управления и учреждения въ военно време, освенъ необходимитѣ имъ суми за изплащане разни парични възнаграждения, получаватъ всичко друго (по букви „б“ и „в“ на чл. 4) въ натура, по реда, установенъ въ съответнитѣ закони и правилници.“

Когато нѣкоя войскава часть, по каквато и да е причина, не може да получи въ натура необходимото ѝ, командирътъ на частта разпорежда да се набави на време и въ нужното количество, по реда на този законъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 5. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 5 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Глава II.

Парично снабдяване.

„Чл. 6. Войсковитѣ части, управления и учреждения изискватъ отъ интендантствата необходимитѣ имъ суми, споредъ установенитѣ въ чл. 4 разходи.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 6. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ заглавието на глава II и чл. 6 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 7. Отъ деня на мобилизацията до деня на демобилизацията, войсковитѣ части, управления и учреждения получаватъ необходимитѣ и полагаемитѣ имъ се суми отъ съответнитѣ интендантства, съ парични искания, по установения въ правилника образецъ.“

Паричнитѣ искания се издаватъ поотдѣлно за всѣка категория разходи.

По една и съща категория разходъ не може да се отпуска сума по второ парично искане, докато документитѣ, които оправдаватъ първото, въ размѣръ най-малко 50%, не бъдатъ представени въ съответното счетоводство. Втори и следващи аванси, преди представяне на оправдателнитѣ документи, въ размѣръ поне 50% за първи, интендантътъ може да отпуска, въ изключителни случаи, по мотивирани искания.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 7. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 7 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 8. Срокътъ, за оправдаването на всички отпуснати, съ парични искания, въ авансъ суми, е три месеци, считанъ отъ деня на отпускането имъ.“

За неоправданитѣ въ срокъ суми се постѣпва по реда предвиденъ въ чл. 67 отъ закона за бюджета, отчетността и предприятията.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 8. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 8 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Глава III.

Разходи.

А. Лични парични възнаграждения.

„Чл. 9. Военнослужашитѣ на действителна служба или отъ запаса, които съставятъ личния съставъ на войската въ военно време, сѣ:

1. Офицери,
2. Подофицери,
3. Войници и
4. Чиновници.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 9. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ заглавието на глава III и чл. 9, тѣй както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 10. Всѣки военносслужашъ, на служба въ войската, получава заплата и други парични възнаграждения, споредъ този законъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 10. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 10 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Ще ви прочета чл. 11, така както е измѣненъ отъ комисията. (Чете)

„Длъжноститѣ на военнитѣ лица въ военно време се приравняватъ съответно къмъ следнитѣ длъжности:

- Министъръ на войната,
- Началникъ щаба на войската,
- Командиръ на армия,
- Командиръ на дивизия,
- Командиръ на бригада,
- Командиръ на полкъ,
- Командиръ на дружина,
- Командиръ на рота,
- Командиръ на взводъ,
- Фелдфебелъ на рота,
- Взводенъ подофицеръ,
- Командиръ на отдѣление и
- Редникъ.

Въ зависимостъ отъ приравняването на длъжността на военното лице, къмъ една отъ тия категории се определятъ заплатитѣ и паричнитѣ възнаграждения, съгласно таблицата за заплатитѣ, одобрена отъ Министерския съветъ.

Портупей-юнкеритѣ, кандидатъ-офицеритѣ и юнкеритѣ получаватъ заплата и парични възнаграждения, независимо отъ длъжността, която заематъ, въ размѣръ, определенъ въ таблицата за заплатитѣ на военнитѣ лица.

Чиновницитѣ на служба въ войската, въ военно време получаватъ заплата и парични възнаграждения споредъ длъжността, която заематъ, приравнена къмъ съответнитѣ разредъ въ особената таблица за заплатитѣ на чиновницитѣ, одобрена отъ Министерския съветъ.

Приравняването се извършва по шатовѣтъ за военно време, съ заповѣдъ на министъра на войната.“

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 11. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 11 тѣй, както е измѣненъ отъ комисията.

ята и както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 12. Военнослужещите, от деня на мобилизацията до деня на демобилизацията, получават заплатата и други парични възнаграждения по размерите, съгласно този закон, без удържки за държавни и общински данъци, върхнини, гербъ и пр.

Следващите се върху заплатите вноски въ полза на пенсионния фонд, своевременно се издължават на фонда, по размер на кредита предвиден за заплатите.“

Въ третия ред комисията замъни думата „размерите“ съ думата „таблиците“.

Председателстващ Димитър Пешев: По чл. 12 е направено предложение от народния представител г-н Георги Лазаров. Той предлага чл. 12 да се измъни така: (Чете) „Военнослужещите, както и всички мобилизирани лица от деня на мобилизацията до деня на демобилизацията престават да получават заплати, а за посрещане на личните си нужди получават дневни пари, които не могат да бъдат по-големи от 2.000 л. за месец.“

Има думата народният представител г-н Георги Лазаров.

Георги Лазаров: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Изпълнявам дълга си най-честно — както мисля и както схващамъ нъщата, така ги казвамъ тукъ, отъ трибуната на Народното събрание.

За предложението, което правя, изхождамъ отъ следните съображения. Получаването на двойни заплати през войните, които водихме, както и други несправедливости създадоха условия за недоволства всрѣдъ войниците, които виждаха въ даването на тия заплати една фаворизация. При това положение, когато един получаваша двойни заплати, а други нищо и семействата имъ мизерствуваха, се създадоха маса недоволства, които въ последствие се изразиха въ бунтове. Понсже живѣемъ въ едно време, когато международната атмосфера е наситена съ толкова много експлозивни пари, че не се знае въ кой моментъ ще избухне войната, необходимо е да направимъ всичко възможно, щото нашиятъ народъ да бѣде сплотенъ. А това може да стане, като премахнемъ всичко онова, което може да го разединява и да намалява върата му въ дълото, за което е повиканъ да се жертвува. Ние ще трѣбва да премахнемъ всичко онова, което може да даде основание на българския народъ да е недоволенъ. Мнозина отъ васъ, които сж били войници или офицери презъ войната, знаятъ, какъ сж изживяли тѣхните семейства, неподсигурени съ прехрана, когато други въ това време трупаха богатства. Презъ войната азъ съмъ наблюдавалъ войници, идвайки въ отпускъ, да заварватъ семействата си безъ килограмъ хлѣбъ и за да ги спасятъ отъ гладъ, цѣлата си отпуска използватъ въ търсене по контрабанденъ начинъ отъ тукъ отъ тамъ да набавятъ хлѣбъ за семейството си. Тия войници се връщаха на фронта недоволни и носѣха съ себе си бацила на бунта.

Въ време на война цѣлата нация, цѣлиятъ народъ е въ едно върховно напрежение. Всѣки тогава е повиканъ да изпълни своя дългъ — да отиде да брани родината, да даде дори и живота си за нея. Всички предъ куршума сж еднакви. На всички животътъ е еднакъо скъпъ. Шоумъ е така, не можемъ да разграничаваме заслугите на едни и други. Всѣки, споредъ силите си, ще даде онова, което може. Така както земеделецътъ, работникътъ, занаятчията, свободниятъ професионистъ, които напускатъ стопанствата си и работилниците си, служатъ безъ да имъ се заплаща, така и чиновникътъ, безразлично цивиленъ или воененъ, безвъзмездно ще трѣбва да служи, а не да получава двойна заплата тогава, когато другите нищо не получаватъ.

Азъ съмъ направилъ предложението и по чл. 13 въ смисълъ, на семействата на всички военнослужещи и мобилизирани лица отъ деня на мобилизацията до деня на демобилизацията държавата да осигури препитанието. Тѣзи до 2.000 л., които искамъ да се плащатъ на всички ония лица, които взиматъ участие въ войната, споредъ чина, който иматъ, ги искамъ да имъ бъдатъ дадени за задоволяване на тѣхните лични нужди.

Г-да народни представители! Всѣки единъ, който отива на война, трѣбва да бѣде спокоенъ, че неговото семейство нѣма да гладува. Неговите лични нужди, които на фронта сж много малки, съ малко срѣдства ще бъдатъ задоволени. Войната не трѣбва да бѣде срѣдство за натрупване материални блага. Всѣки единъ ще трѣбва да знае, че отива да изпълни своя дългъ, отива да мре, но не

и да трупа пари. И ако нѣкой може да смѣта, че това предложение, което правя, е провокаторско. . . .

Миханлъ Михайловъ: А, а не!

Георги Лазаровъ: . . . или пъкъ, че съ това се цели да се прави нѣкаква демагогия, дължа да заявя, че азъ съмъ далечъ отъ тая мисълъ. Най-чистосърдечно ви казвамъ, че съмъ убеденъ, какво това ще допринесе за единството и за повдигане духа на българската войска. (Единъ отъ лѣво ржкоплѣска).

Министъръ Добри Божиловъ: Моля, дайте ми думата да отговоря.

Иванъ Петровъ: Не заслужава отговоръ. Това е явна провокация.

Председателстващ Димитър Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на финансите.

Министъръ Добри Божиловъ: Три часа загубихме въ финансовата комисия по чл. 12. Именно, защото счетохме, че предъ куршума и смъртта всички трѣбва да бѣдатъ равни, че не трѣбва да има нищо, което да смущава духа на войската и да разваля дисциплината, се спрѣхме на тая редакция, която г-нъ докладчикътъ ви прочете, като решение на финансовата комисия. Членове 11, 12 и 13 сж свързани и сж разгледани въ финансовата комисия най-подробно. Комисията взе това решение, като най-правдиво и най-справедливо.

Моля да не се приема предложението на г-нъ Лазаровъ, защото, колкото и на видъ да е приемливо, то е неизпълнимо, то не може да се приложи въ жинята. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно)

Председателстващ Димитър Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народните представители, които приематъ предложението на г-нъ Лазаровъ по чл. 12 така, както го прочетохъ, моля, да вдигнатъ ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Ще положа на гласуване чл. 12 така, както се докладва отъ г-нъ докладчика.

Тѣзи отъ г-да народните представители, които приематъ чл. 12 тѣй, както се докладва отъ г-нъ докладчика, моля, да вдигнатъ ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Комисията даде следната редакция на чл. 13. (Чете)

„Чл. 13. Служителите въ другите държавни, общински и автономни учреждения, ако при мобилизацията получаватъ щатни длѣжности въ войската отъ редникъ до взводенъ командиръ включително, за които сж предвидени заплати, различни отъ ония на длѣжностите имъ въ учрежденията, където служатъ, получаватъ въ военното време заплатата, определена отъ Министерския съветъ.“

Председателстващ Димитър Пешевъ: По този чл. 13 е направено предложение отъ народния представител г-нъ Георги Лазаровъ въ смисълъ, чл. 13 да се измъни така: (Чете) „Държавата отъ деня на мобилизацията до деня на демобилизацията поема издрѣжката на семействата на всички мобилизирани лица.“

Има думата народниятъ представител г-нъ Георги Лазаровъ да развие предложението си.

Георги Лазаровъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Въ чл. 13, както е редактиранъ, се казва, че както военните лица така и чиновниците получаватъ заплатата, която сж получавали въ мирно време. Това е несправедливо.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Нищо подобно, г-нъ Лазаровъ. Вие не сте слушали това, което прочетохъ. Когато ще говорите, трѣбва да слушате какво се чете. Редакцията на чл. 13 не е такава, каквато вие казвате. Казано е „опредѣлена отъ Министерския съветъ“. Не заблуждавайте!

Георги Лазаровъ: Има войници, които сж ергени. Има други съ двучлени семейства, а трети иматъ многочлени семейства. Когато тѣ ще служатъ съ тѣзи заплати, много естествено, че на едините срѣдствата ще стигатъ, а на другите нѣма да стигатъ, а семействата на земеделци, работници, занаятчи и др. нищо нѣма да получаватъ. Затова най-справедливо би било да се осигури прехраната на семействата на всички, безъ огледъ на това, дали е билъ чиновникъ мобилизираниятъ или не. Заплатите се даватъ

за издръжка на семействата. Така както е предложен чл. 13 става осигуряване на ония, които сж офицери и чиновници, а за ония, които имат свободни професии, които сж работници, земеделски стопани, занаятчи и т. н., нма никаква гаранция. А всички отиват да изпълнят един дълг. Азъ мисля, че най-справедливо би било да се осигури прехраната на семействата на всички ония, които сж мобилизирани, независимо от това дали сж чиновници или не.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване най-напредъ предложението на г-нъ Георги Лазаровъ.

Който приематъ предложението на г-нъ Лазаровъ така, както го прочетохъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Д-ръ Атанасъ Московъ: Казва се, че ще се опредѣли отъ Министерския съветъ, но по обща таблица ли ще бъде или за всѣки отдѣленъ случай ще се решава?

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Казва се, че Министерскиятъ съветъ опредѣля.

Д-ръ Атанасъ Московъ: Но по една обща предварителна таблица ли ще става туй, или тогава ще се решава?

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: Въ законопроекта за народната отбрана, който предстои да бъде внесенъ, има постановления, че цѣлото чиновничество въ време на война ще бъде мобилизирано. Тамъ ще се каже, че заплатитъ при мобилизация ще се намалятъ, като Министерскиятъ съветъ ще опредѣли размѣра на заплатитъ. Разбира се, нма да се решава при всѣки отдѣленъ случай, а ще се реши общо.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 13, тѣй както е измѣненъ отъ комисията и както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 14. Всички военнослужащи отъ действащата войска, получаватъ освенъ заплатата си и дневни пари, въ размѣръ опредѣленъ въ таблица отъ Министерския съветъ, по докладъ на министра на войната.

Военнослужащитъ отъ вътрешността на страната получаватъ такива, само когато се намиратъ въ командировка, въ размѣръ предвиденъ въ бюджета.“

Въ втората алинея комисията замѣни думата „такива“ съ думитъ „дневни пари“.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 14 тѣй, както се докладва отъ г-нъ докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 15. Заплатитъ и другитъ парични възнаграждения се изплащатъ отъ деня на заемане на новата длъжностъ, а за новопроизведенитъ — отъ деня на царската заповѣдъ за производството.

Когато назначението е станало по устна заповѣдъ, въ писмената заповѣдъ, издадена по-късно, се опредѣля изрично датата на встъпването въ длъжностъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 15 тѣй, както се докладва отъ г-нъ докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 16. Раненитъ, заболѣлитъ и плененитъ военнослужащи продължаватъ да получаватъ сжититъ заплати и другитъ парични възнаграждения отъ частта, къмъ която сж се числили до тогава.

Длъжноститъ на раненитъ, заболѣлитъ и плененитъ военнослужащи се считатъ вакантни.

Изплащането на заплатитъ на плененитъ се извършва по реда опредѣленъ въ правилника за прилагането на този законъ.

Осжденитъ за бѣгство се лишаватъ отъ заплатата и другитъ парични възнаграждения отъ деня, отъ който сж обявени въ бѣгство.“

Въ последната алинея на този членъ комисията замѣни думитъ „отъ деня, отъ който сж обявени въ бѣгство“ съ думитъ „за времето, презъ което сж се намирали въ неза-

конно отсъствие и отсъствието е продължило повече отъ 24 часа“.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Който приематъ чл. 16, както се докладва отъ г-нъ докладчика, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 17. Заплатитъ и другитъ парични възнаграждения на убититъ, както и на умрѣлитъ отъ рани и болести военнослужащи, се трѣбватъ и изплащатъ за цѣлия месецъ, презъ който е последвала смъртта имъ. При тѣзи случаи, въ трѣбвателнитъ ведомства, вмѣсто подписи се прилагатъ преписи отъ съответнитъ заповѣди по частитъ, за станалитъ въ личия имъ съставъ промѣни.

Личнитъ парични възнаграждения на горнитъ военнослужащи се изплащатъ на наследницитъ имъ чрезъ съответнитъ общини“.

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 17. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 17, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 18. Войници, изслужили задължителния срокъ на военната си служба, а така сжщо и произведенитъ за особени бойни отличия, макаръ и да не сж изслужили тоя срокъ, при назначение на щатни длъжности, получаватъ съответната за длъжността заплата и други парични възнаграждения къмъ нея“.

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 18. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 18, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 19. Подофицери, които не заематъ подофицерска длъжностъ, получаватъ заплати и други добавъчни възнаграждения съответно на щатни длъжности, които заематъ“.

да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Безъ измѣнение.

Председателстващъ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 19. Тѣзи отъ г-да народнитъ представители, които приематъ чл. 19, както се докладва, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Йосифъ Разсукановъ: (Чете)

Б. Веществени разходи.

Чл. 20. Въ военно време веществени разходи за задоволяване нуждитъ на войскитъ се извършватъ по следнитъ начини:

I. За войскитъ отъ вътрешността на държавата:

а) съгласно закона за бюджета, отчетността и предприятитъ;

б) съгласно закона за реквизицията и чрезъ производството на милитаризирани индустриални заведения;

II. За частитъ отъ действащата войска:

а) по доброволно съгласие, безъ задължително разгласяване съ обявление и безъ общински представителъ;

б) направо отъ пазара (съ или безъ комисия);

в) по способа „бързи набавяния“;

г) съгласно закона за реквизицията;

д) чрезъ производството на милитаризирани индустриални заведения;

е) изхранване отъ населението и отъ общинитъ и

ж) по стопански начинъ.

Забележка 1. По кой отъ изброенитъ начини се извършва разходътъ се опредѣля отъ командира на частта, за нуждитъ на която се произвежда разходътъ, или отъ министра на войната, ако доставката се извършва отъ Министерството на войната.

Забележка 2. Максималнитъ цени, при прилагане на способа на „бързи набавяния“, се опредѣлятъ отъ командиритъ на армията и началницитъ на завладѣнитъ области, или отъ министра на войната, ако набавянето се извършва отъ Министерството на войната.

Забележка 3. Милитаризирането на индустриалнитъ заведения се извършва съгласно закона за народната отбрана.

Забележка 4. Изхранването на войските от населението и от общините се разрешава от командирите на дивизии от по-горните началници.

Възбележка 4 след думите „от командирите на дивизии“ се прибавя съюзът „и“.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване чл. 20. Тъзи от г-да народните представители, които приемат заглавието на буква Б и чл. 20, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 21. Оправдаването на разходите, извършени съгласно чл. 20 от този закон, се извършва както следва:

1. За разходите извършени от войските въ вътрешността на държавата, по начините предвидени в закона за бюджета, отчетността и предприятията, правилника за прилагането му и в закона за реквизицията и правилника за прилагането му.

2. За разходите извършени от действащата войска:

- а) по доброволно съгласие — с спазвателен протокол, сметко-разписка и квитанция;
- б) направо от пазара — с сметко-разписка и квитанция;
- в) по способа „бързи набавяния“ — с заповед за максималните цени, сметко-разписка и квитанция;
- г) при реквизиция — съгласно закона за реквизицията и правилника за прилагането му;
- д) при прехранване от населението и от общините — с ведомост за числото на хората и добитъка, завърена от административната власт и препис от заповедта за определената цена за храна на войник, конь и пр.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване чл. 21. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 21, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 22. Оправдателните документи за извършените разходи, се изпращат, при опис по категории, за проверка въ съответното счетоводство.

Забележка. Вещественото отчитане на всички владее материали и предмети се извършва съгласно особените правилници по съответните служби за военное време, независимо от паричната отчетност на смятите.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване чл. 21. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 21, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 22. Оправдателните документи за извършените разходи, се изпращат, при опис по категории, за проверка въ съответното счетоводство.

Забележка. Вещественото отчитане на всички владее материали и предмети се извършва съгласно особените правилници по съответните служби за военное време, независимо от паричната отчетност на смятите.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 22, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Глава IV.

Контрол на разходите.

А. Въ театъра на военните действия.

Чл. 23. Уредбата и извършването на контрола и отчитането на разходите въ театъра на военните действия се възлага на следните органи:

а) счетоводствата при дивизиите — по едно за всяка дивизия, за разходите на частите от дивизията;

б) счетоводствата при армията — по едно за всяка армия, за разходите извършени от армията;

в) счетоводствата при етапните инспекции — по едно за всяка инспекция, за разходите извършени от инспекцията и

г) счетоводството при Штаба на действащата войска — за разходите извършени от Штаба на войската.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Ще поставя на гласуване чл. 23. Тъзи от г-да народните представители, които приемат заглавието на глава IV и чл. 23, тъй както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 24. При всяка армия се учредява, за окончателна проверка и отчитане на разходите, по една войскава сметна палата — секция от Върховната сметна палата,

въ състав: председател — съветник от областна сметна палата и членове — първостепенен контролор-докладчик от сметните палати.

Тъзаседават въ състав — председател и двама членове.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 24, тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 25. Съставът на счетоводствата и войсковите сметни палати, тяхното устройство и дейност, се определят по шата за военное време и съобразно правилника за прилагане на този закон.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 25, тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 26. Войсковите сметни палати действуват като последна инстанция, за което издават окончателни решения, съ които отчитат или начитат длъжностните лица, по усетъ или писмен доклад, според важността на случая, на проверилия документите.

Прегледъ на окончателните решения за неиздължение се извършва въ случаите и по реда, предвидени въ членове 71, 72 и 73 от закона за Върховната и областните сметни палати.

Окончателните решения може да се обтжкват, по касационен ред въ случаите и по реда на чл. 68 от закона за Върховната и областните сметни палати, чрезъ войсковите сметни палати предъ Върховната сметна палата.

Преписи от решенията се изпращат въ съответните счетоводства, за изпълнение и въ Върховната сметна палата — държавно сметководство, за оправдаване.

Зачеркват се въ първата алинея думите „действуват като последна инстанция, за което“.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 26, тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 27. Общият надзор надъ войсковите сметни палати принадлежи на Върховната сметна палата, упражняванъ по реда на закона за Върховната и областните сметни палати.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 27, тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Б. Въ вътрешността на държавата.

Чл. 28. Уредбата и извършването на контрола за разходите въ вътрешността на държавата се възлага на:

а) областните дивизионни счетоводства — по едно за всяка област, за разходите на частите от областта и

б) бюджетно-контролния отделъ при Министерството на войната — за разходите на министерството.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат заглавието на буква „Б“ и чл. 28, тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Йосиф Разсуканов: (Чете)

„Чл. 29. Окончателна проверка и отчитане на разходите се извършва отъ Върховната сметна палата.

Безъ измѣнение.

Председателстващ Димитър Пешев: Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 29, тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Иосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 30. Органитъ, за извършване на контролът и отчитане на разходите, водятъ сметководство и дѣловодство по реда предвиденъ въ този законъ и въ правилника за прилагането му.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 30 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Иосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Глава V.

Л и к в и д а ц и я.

Чл. 31. Следъ демобилизацията, домакинитѣ и ковчезницитѣ на всички части, управления и учреждения, приготвятъ описъ на всички разходооправдателни документи, изплащатъ неизплатенитѣ суми и съ подробенъ актъ ги предаватъ заедно съ касовата наличностъ на съответната мирновременна частъ.

Войсковитѣ части, управления и учреждения, които сѣ образувани въ военно време, извършватъ паричното си предаване въ дивизионното счетоводство, въ района на което се демобилизиратъ.

Предаването на всички имущества се извършва по нареждане на съответнитѣ началници, съгласно правилникитѣ.

Отчетникитѣ се задължаватъ да извършатъ пълна ликвидация на всички парични и имуществени срдства, въ срокъ до шестъ месеци отъ демобилизацията на частта.

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ заглавието на глава V и чл. 31 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Иосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 32. При демобилизацията, следъ разформирането на войсковитѣ сметни палати, всички преписки и дѣла, както и всички разходооправдателни документи, които отчетникитѣ следва да ликвидиратъ презъ шестмесечния срокъ, определенъ въ предходния членъ, се изпращатъ въ Върховната сметна палата, за надлежно решение по реда на този законъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 32 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Иосифъ Разсукановъ; (Чете)

„Глава VI.

Последни разпоредби.

Чл. 33. За прилагането на този законъ ще се изработи правилникъ, утвърденъ съ указъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ заглавието на глава VI и чл. 33 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Иосифъ Разсукановъ: (Чете)

„Чл. 34. Този законъ отмѣнява временното положение за паричното доволствие на военнослужащитѣ въ военно време, отъ 31 мартъ 1904 г., заедно съ измѣненията и допълненията му, правилника за произвеждане и оправдаване отъ войсковитѣ части държавни разходи въ военно време, отъ 1 септември 1912 г., съ измѣненията и допълненията му и всички правила въ другитѣ закони, постановления, разпоредби и правилници, които му противоречатъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 34 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ за произвеждане, оправдаване и контролъ на войсковитѣ разходи въ военно време е окончателно приетъ.

Минаваме къмъ точка втора отъ днешния редъ:

ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ОТКРИВАНЕ КРЕДИТЪ ВЪ РАЗМЪРЪ НА 600.000.000 Л. ОТЪ БЪЛГАРСКАТА ЗЕМЕДѢЛСКА И КООПЕРАТИВНА БАНКА НА ДИРЕКЦИЯТА ЗА ЗАКУПУВАНЕ И ИЗНОСЪ НА ЗЪРНЕНИ ХРАНИ.

Моля г-нъ докладчика да докладва законопроекта.

Докладчикъ д-ръ Петко Балкански: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за откриване кредитъ въ размъръ на 600.000.000 л. отъ Българската земеделска и кооперативна банка на дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни.

Чл. 1. Одобрива се XVIII-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 23 юлий 1938 г., протоколъ № 106.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване заглавието и чл. 1 на законопроекта. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ заглавието и чл. 1 отъ законопроекта тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Петко Балкански: (Чете)

„Чл. 2. Разрешава се на Българската земеделска и кооперативна банка да открие на Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни постояненъ кредитъ въ размъръ на 600.000.000 л., подъ гаранция на държавата, въ форма на текуща лихвена сметка, приключването на която ще се извършва на 31 декември и 30 юний всѣка година.

Подробноститѣ по откриване на кредита ще се уреждатъ съ договори, сключвани между странитѣ.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 2. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 2 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Петко Балкански: (Чете)

„Чл. 3. Начиная отъ 1 януарий 1939 г. лихвата, комисионата и др., които дирекцията плаща на банката, както по тази, така и по всички други текущи сметки, не може да надвишаватъ общо 8% за годината.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 3. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 3 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ д-ръ Петко Балкански: (Чете)

„Чл. 4. Произведението отъ заема дирекцията ще употребява за закупуване на зърнени храни, както и за посрѣщане на всички разходи, свързани съ задачитѣ, които ѝ се възлагатъ.“

Безъ измѣнение.

Председателстваващъ Димитъръ Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 4. Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ чл. 4 тѣй, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ за откриване кредитъ въ размъръ на 600.000.000 л. отъ Българската земеделска и кооперативна банка на Дирекцията за закупуване и износъ на зърнени храни е окончателно приетъ.

Минаваме къмъ точка трета отъ днешния редъ:

ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЧЛЕНОВЕ 3 И 4 ОТЪ НАРЕДБАТА-ЗАКОНЪ ЗА ИЗМѢНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА БЮДЖЕТА НА МИНИСТЕРСТВОТО НА НАРОДНОТО ПРОСВѢЩЕНИЕ ЗА 1937 БЮДЖЕТНА ГОДИНА („ДЪРЖАВЕНЪ ВЕСТНИКЪ“, БРОЙ 229 ОТЪ 16 ОКТОМВРИЙ 1937 Г., „ДЪРЖАВЕНЪ ВЕСТНИКЪ“, БРОЙ 262 ОТЪ 26 НОЕМВРИЙ 1937 Г. И „ДЪРЖАВЕНЪ ВЕСТНИКЪ“, БРОЙ 44 ОТЪ 26 ФЕВРУАРИЙ 1938 Г.)

Моля докладчика г-нъ Минко Баръмовъ да докладва законопроекта.

Докладчик Минко Баръмовъ: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за изменение и допълнение на чл. чл. 3 и 4 от наредбата-закон за изменение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвещение за 1937 бюджетна година („Държавен вестник“, брой 229 от 16 октомври 1937 г., „Държавен вестник“, брой 262 от 26 ноември 1937 г. и „Държавен вестник“, брой 44 от 26 февруари 1938 г.).

Чл. 1. Алинея втора на чл. 4 от наредбата-закон за изменение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвещение за 1937 бюджетна година се изменя така: за тия разрешителни ще се плаща такса, както следва: за преподаване на деца до 14 години включително — 1.000 лева и за преподаване на по-възрастни — 2.000 л.

Забележка. За разрешителни, които се издават за преподаване едновременно на деца до 14-годишна възраст и на по-възрастни, се плаща само таксата 2.000 л.

Забележката към този член става по ред първа, и след нея комисията прибави нова забележка II: (Чете) „Частни учители, които се препитават само от даване частни уроци, плащат такса само 1.000 л. без оглед на възрастта“.

Председателстващ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване заглавието и чл. 1 на законопроекта.

Тъзи от г-да народните представители, които приемат заглавието и чл. 1 на законопроекта, тъй както се докладва, заедно с приетата от комисията нова забележка II, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Минко Баръмовъ: (Чете)

Чл. 2. Забележката към чл. 4 на наредбата-закон за изменение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвещение за 1937 бюджетна година („Държавен вестник“, брой 262 от 26 ноември 1937 г.), се изменя така: частните училища на признатите от държавата турски, арменски и еврейски училищни настоятелства, както и учителите при тѣхните училища, се освобождават от таксите по чл. чл. 3 и 4 от наредбата-закон за изменение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвещение за 1937 бюджетна година („Държавен вестник“, брой 229 от 16 октомври 1937 г.).

От такса по чл. 3 на казаната наредба-закон се освобождават и френските частни училища, съществуващи по силата на френско-българската училищна конвенция от 17 декември 1936 г. („Държавен вестник“, брой 298 от 30 декември с. г.), и то както заварените от тая конвенция частни френски училища, така и откритите след влизането ѝ в сила.

Без изменение.

Председателстващ Димитър Пешевъ: Ще поставя на гласуване чл. 2. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 2, тъй както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Минко Баръмовъ: (Чете)

Чл. 3. Към чл. 4 от наредбата-закон за изменение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвещение за 1937 бюджетна година се прибавя следната

Забележка III. Освобождават се от такса всички лица, на които е признато качеството на редовни или извънредни професори, редовни преподаватели и редовни доценти в Държавния университет и държавните музикална и художествена академии; чужденците учители при частните френски училища в Царството, които сж заварени като учители в тия училища при влизането в сила на училищната конвенция между България и Франция от 17 декември 1936 г. („Държавен вестник“, брой 298 от 30 декември с. г.); учителите руси в руските училища в страната и волнонаемните учители — инвалиди, вдовици и сираци от войните“.

Въ този член след думите: „Музикална и художествена академии“ се прибавят думите: „лицата, които сж служили или служат като постоянни стенографи при Народното събрание“.

Председателстващ Димитър Пешевъ: По чл. 3 е постъпило предложение от народния представител г-нъ

Михаилъ Донсузовъ въ смисълъ, къмъ забележката да се прибавят думите: „и пенсионираният учители могат да преподават безъ такса“.

Има думата народният представител г-нъ Михаилъ Донсузовъ да развие предложението си.

Михаилъ Донсузовъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Тази забележка къмъ този членъ дава право само на редовните учители, основни и други, въ чуждите училища, да преподаватъ като се освобождаватъ отъ всѣкаква такса, а учителите пенсионери ще плащатъ такса.

Г-да народни представители! Азъ вземахъ думата, за да мога да изнеса въпроса за чуждите училища, които българската държава тъй много фаворизира. Едва ли не само България фаворизира толкова много чуждите училища, които се създават не за малцинствата у насъ, не за десета било на нѣмци, било на французи, било на евреи, арменци, италианци и пр., а за българските деца. Докато въ всички държави не се позволява на малцинствата да иматъ училища, за да могатъ да учатъ своите деца, у насъ се създаватъ училища, въ които да учатъ не само децата на малцинствата, но главно българските деца. Правн впечатление, че у насъ се развиватъ твърде много тия училища. Трѣбва да има нѣкои вътрешни причини, може би, които създаватъ условия, щото българските семейства да предпочитатъ да пращатъ своите деца въ чуждите училища. У насъ има 13 вида училища. Освенъ еврейски, арменски, гръцки, турски и пр., има още французски, германски, италиански, мисионерски, католишки, протестантски и пр., които вече обучаватъ 1/10 частъ отъ нашите ученици, подлежащи на основно образование. Тѣ включватъ въ себе си една осма частъ отъ нашите ученици, подлежащи на прогимназиално образование, а чуждите гимназии растатъ все повече, и ние сме дошли до положение у насъ да има повече чужди гимназии, отколкото български гимназии. Само въ Бургасъ ние имаме вече 3 чужди гимназии: французска, италианска и германска, когато българските гимназии тамъ сж само две.

Това състояние на българското учебно дѣло у насъ, което е твърде злепоставено, говори, че ние имаме една много лоша просвѣтна политика. Завчера азъ имахъ единъ случай, въ едно семейство, отчаяно отъ известни порядки въ българските гимназии, да ми казватъ: „При такива условия, ще предпочета да пратя моя синъ въ чуждите училища, отколкото да се тормози въ българското училище“! Такава една присяда за българското училище се видѣ тежко и за мене. Тя е същевременно единъ урокъ за всички насъ, да разберемъ, че българското училище, като че ли става вече една тежестъ за нашите млади синове и дѣщери.

Отъ друга страна, по бюджетни причини, нашата просвѣтна политика прѣчи да се развива учебното дѣло у насъ, прѣчи да растатъ основните училища, прогимназиите и гимназиите.

Отъ трета страна, дисциплината, тъй груба и тъй строга у насъ, която често пѣти се насажда отъ горе, още повече разочаровава нашата младежъ. Мене ми прави впечатление, че докато Турция реши окончателно, въ 1933 г., да забрани на турските деца да отиватъ въ чужди училища; докато сѣщото това нѣщо сж решили въ Гърция и въ Сърбия, кѣдето не само сж затворени българските училища, но и всички български деца учатъ въ сръбски училища; докато и въ Албания, тази най-некултурна страна, се забрани, преди 5 години, албанските деца да учатъ въ чужди училища, а трѣбва да учатъ само въ албански училища, поради което протестира и Гърция и Сърбия, само ние въ България позволяваме това развитие на тѣзи чужди училища! Ние ги узаконяваме, ние ги подкрепяме, ние ги утвърждаваме и имъ даваме всички условия да се развиватъ свободно. Азъ, разбира се, не съмъ отъ тия патриоти, да ми е толкова мѣчно, че българското дете не се учи български, но тежко ми е, че много патриоти, наши българи — учители, висши чиновници, запасни и действащи военни, бивши министри и т. н. — предпочитатъ да пращатъ своите деца не въ българските училища, а въ чуждите училища, за да научатъ чуждъ езикъ! И мене ми прави впечатление, какъ учителското дѣло въ Русе, преди 15 години, бѣ се обърнало къмъ гражданите по следния начинъ: „Русенски граждани! Престанете да пращате вашите деца въ чуждите училища! Дайте ги да се учатъ на бащинъ езикъ въ българските училища“. А Учителскиятъ съюзъ, на своя 31-ви конгресъ — този Учителски съюзъ, който ние често пѣти нападаме, че въ миналото е билъ единъ разрушителенъ орга-

низъмът въ тѣлото на България — се обърна къмъ българските граждани по следния начинъ: „Престъплене прави всѣко българско семейство, което праща своите чуждитѣ училища!“ А къмъ властите се обърна и каза: „Дайте законъ да забранимъ на българското дете да ходи въ чуждитѣ училища!“

Азъ намирамъ, г-да, като че ли е необходимо отъ Парламента да излъже единъ гласъ на протестъ срещу тази просвѣтна политика у насъ. Трѣбва да повикаме на помощъ Огень Паисий, отъ Хилендарския манастиръ, починалъ отдавна, той да ни каже на насъ: „О, неразумни българи, престанали сте да се наричате българи; срамувате се, че сте българи! Не пращайте вашитѣ деца въ чуждитѣ училища!“ А вие знаете какво значи, малкото дете да го пратимъ въ българско училище, да се учи на майчинъ езикъ, при нашитѣ български условия, да изучава българската култура, българския моралъ и характернитѣ белези на нашия народъ. И мене ми прави тежко впечатление, когато виждамъ нашитѣ висши чиновници въ Бургас да пращатъ своитѣ деца въ нѣмското училище. И областниятъ директоръ, жената на когото е учителка въ нѣмската гимназия — тя е пенсионирана и затова отива тамъ; и кметътъ, и председателятъ на сѣда, и други чиновници и съдии, и адвокати, и бивши учители, и инспектори, на повече отъ които женитѣ сѣ също така учителки въ нѣмското училище — всички пращатъ децата си въ италианското и нѣмското училища. Та неужели е необходимо непременно ние да предпочитаме чуждата просвѣта предъ българската просвѣта? Това е едно престъпление, г-да! На децата сѣ казвали, че въ Германия било всичко хубаво, имало голѣма култура, улицитѣ сѣ били много хубави, били богати, имало това и онова, а за България нищо не имъ се говори. Естествено е, защо тия училища тогава се развиватъ така много у насъ: българинътъ предпочитал чуждото предъ своето! Тамъ е престъплението, което вършатъ управниците, че не турятъ единъ редъ въ това отношение. И пожеже никѣде другаде това нѣщо не съществува, а само въ България се позволява на нашитѣ деца да отиватъ въ чужди училища, азъ намирамъ, че българскиятъ парламентъ е въ правото си да каже: стига вече българскитѣ деца да ходятъ да се учатъ въ чуждитѣ училища! Въ Русе, Пловдивъ и Враца има 2,000 деца, които ходятъ въ чужди училища. Само въ София тия училища се посещаватъ отъ 3,000 деца и този брой расте ежегодно, отъ 1936 г. насамъ. Отъ 80,000 деца 1/10 посещаватъ тия училища. Защо е това?

Мене ми прави впечатление, г-да, когато виждамъ, на много генерали децата да отиватъ тамъ. Кѣде отива онова национално съзнание, което всички искаме да развиемъ въ българския народъ? Кѣде отива оня национализъмъ, онова родолюбие къмъ България, което вие, следъ 19 май, въ новата държава, искате да развиете въ българската душа, когато тъкмо тия висши военни, чиновници, и други граждани пращатъ своитѣ деца въ тия чужди училища и сѣ тона разстройватъ тъкмо това, което искаме да съградимъ.

Азъ мисля, че съществуването на това положение е една голѣма грѣшка на българската просвѣтна политика и министърътъ на просвѣтата трѣбва да си вземе бележка, да направи всичко възможно, щото да се забрани на българското дете да отива въ чуждо училище, а да се учи на бащинъ и майчинъ езикъ. Когато стане голѣмо, нека тогава да учи и други езици, но сега не може. България, въ това отношение, е останала много назадъ. Тона не съществува въ никоя друга държава и намирамъ, че трѣбва да се премахне.

Съ тия думи се изказвамъ общо по тая политика на България относно чуждитѣ училища, като, отъ друга страна, намирамъ, че когато се дава право на редовнитѣ учители да работятъ и да преподаватъ, безъ да плащатъ такса, същото право трѣбва да се даде и на пенсиониранитѣ учители, които получаватъ много малка пенсия. Нека и на тѣхъ се даде право да преподаватъ безъ такса.

Нашитѣ патриоти, въ случая, твърде зле си поставятъ. Тѣхниятъ патриотизъмъ, изглежда, е само въ тѣхната кесия, въ тѣхнитѣ желания, а искатъ патриотизъмъ отъ бедния български народъ — еснафи, земедѣлци и работници, които и безъ това не пращатъ своитѣ деца въ чуждитѣ училища, защото нѣматъ сръдства, и не тѣ, следователно, трѣбва да бъдатъ обвинявани въ антипатриотизъмъ, антиродолюбие и антидържавничество. (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Постъпило е също така предложение отъ народния представител, г-нъ

Петко Стайновъ, което гласи: (Чете) „Въ забележка трета къмъ чл. 3 да се заличатъ думитѣ: „чужденцитѣ учители при частнитѣ френски училища“ — до края“.

Има думата народниятъ представител, г-нъ Петко Стайновъ, за да развие предложението си.

Петко Стайновъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Тоя на пръвъ погледъ дребенъ и не-важенъ законопроектъ, въ сѣщностъ трѣбва да предизвика голѣмо внимание отъ страна на народнитѣ представители. Тукъ не се касае тождо, какви такси ще плащатъ частнитѣ учители въ частнитѣ училища и тия, които преподаватъ частни уреди. Тукъ се поставя на първо мѣсто въпросътъ, който г-нъ Донсузовъ изнесе предъ васъ: дали тази политика, която министърътъ на народното просвѣщение иска да прокара тукъ, съставлява частъ отъ нѣкаква обща политика въ областта на просвѣщението или е една случайностъ. Тукъ е поставенъ въпросътъ за чуждитѣ училища. Срещу всички частни училища, френски, нѣмски, италиански, чешки и други, които въ такова голѣмо количество сѣ навѣдрили у насъ, се издига единъ повикъ отъ българското учительство. Българскитѣ учители казватъ: неужели сме тѣ недостойни нис, редовнитѣ учители на българската държава, които преподаваме и насаждаме българския духъ въ българскитѣ училища, неужели ние трѣбва да бъдемъ поставени заедно съ нашитѣ училища въ едно по-лошо положение, отколкото сѣ чуждитѣ училища? Азъ мисля, че е време вече министърътъ на народното просвѣщение да ни сезира — това бѣше дългъ и на неговитѣ предшественици — преди всичко съ единъ законъ, който да урежда положението на чуждитѣ училища въ България. Такъвъ законъ нѣма и до днесъ. Азъ зная, какво ще отговори министърътъ на народното просвѣщение. Той ще ни каже: ние ще изработимъ единъ денъ общъ законъ за народното просвѣщение, и тогава ще уредимъ и този въпросъ. Тоя отговоръ се е давалъ, г-да, отъ 40 години насамъ. Когато искаме да избѣгнемъ единъ неудобенъ за насъ въпросъ, винаги отпращаме защитачитѣ къмъ други закони, които нѣкога ще насъсаватъ!

Азъ считамъ, че въпросътъ за чуждитѣ училища не търпи никакво отлагане. Ние или трѣбва да съградимъ нашето образование на базата да се калява въ училищата у всички български поданици български духъ, или трѣбва да се обречемъ на едно бѣдеще, пълно само съ мрачни перспективи за насъ. Основата на нашето образование, основата на нашето държавно възпитание трѣбва да бѣде, чрезъ всички сръдства на държавната машина и преди всичко чрезъ училищата, да каляваме чистъ, здравъ, победенъ и настѣпателенъ български духъ въ сръдцата на българитѣ. Защото държави, които предпочетоха друго-че да формиратъ своитѣ нови поколѣния, днесъ, г-да, ви даватъ една печална картина: оставатъ се да бѣдатъ смачкани и не се издига нито единъ гласъ на протестъ, не се издига нито единъ викъ, нито единъ жестъ на съпротива, когато отиватъ да ги завладяватъ и да имъ отнематъ независимостта! (Ржкоплѣскания отъ лѣво)

Желете ли вие, г-да, да изпаднамъ и ние въ туй положение, утре и презъ нашитѣ граници да настѣжатъ чужди сили подъ всевъзможни претексти, за да налагатъ тѣхни права, за да налагатъ тѣхни интереси? Отъ тѣхна гледна точка може да е право, но това не ни интересува. Желаете ли вие, г-да, да видите българскитѣ граждани съ единъ сломенъ духъ, да си правятъ търговскитѣ смѣтки, да си правятъ другитѣ малки смѣтчици, защото не сѣ съ каленъ български духъ, защото не е култивиранъ у тѣхъ още отъ ученическата скамейка будилътъ български духъ, будилото българско сръдце и годността за съпротива, която трѣбва да бѣде именно задача на всѣко училище?

Такъвъ духъ може да бѣде, г-да, формиранъ само въ българското училище, само въ една сръда, въ която има само български учители; само въ една сръда, която е подъ пълния контролъ и която е всѣкидневно подъ непосредственото наблюдение и пълното ръководство въ всѣко отношение само отъ български държавни представители, които мислятъ за българската държава и за българското бѣдеще. Каквито и професори да иматъ чуждитѣ училища, свършили най-висшитѣ школи на Западъ, тѣ могатъ добре да преподаватъ чуждитѣ езици; тѣ могатъ да бѣдатъ добри и отлични за своитѣ училища въ своитѣ държави, обаче за нашитѣ училища, особено за основнитѣ, тѣ не могатъ да бѣдатъ добри. (Ржкоплѣскания) За насъ могатъ да бѣдатъ добри, и да отговарятъ, само българскитѣ учители, само българскитѣ училища, и тѣхъ ние трѣбва да поддържаме.

И, ако азъ взехъ думата, г-да, то е, за да се помисли предъ васъ да подчертая именно тая мисълъ: въ сегашния вътрешен моментъ на народни изпитания за всички малки държави, като България, всички да се проникнемъ отъ опасността, които се чертаят, и да реорганизираме нашето образование съ огледъ на тия опасности, които идатъ и може би ще дойдатъ къмъ насъ.

Поставя се въпросътъ: кое е по-важно — духъ ли български да насаждаме въ нашитѣ училища, или да учимъ децата си да знаятъ чужди езици? Азъ съмъ увѣренъ, че всѣки чехъ знае два езика — а може би и три — чѣшки, чехски, а може би да знае и словашки, но обстоятелството, че чехитѣ знаятъ два езика, не ги направи по-силни въ днешния мѣчелъ за тѣхъ моментъ. И азъ мисля, че българскиятъ народъ нѣма да бѣде по-силенъ народнически, народно, ако знае два или три чужди езици. И, най-после, ако чуждитѣ езици ние трѣбва да ги научимъ — и азъ смѣтамъ, че трѣбва да ги научимъ — защо трѣбва да бѣдатъ учени непременно въ чужди училища? Ако е въпросъ за научимъ нашитѣ деца на чуждъ езикъ, нека реформираме образованието, г. министре, нека реформираме учебната си програма. Ние повдигнахме предъ васъ въ бюджетарната комисия тоя въпросъ. Каза се, че трѣбвало да има пансионъ. Отпуснахме милиони. Направете единъ пансионъ, направете два пансиона. Кое ви прѣчи, г-ва мѣжка гимназия да обхванете на единъ пансионатъ, въ който да докарате най-добри преподаватели, за-френски и английски езици, чужденци, които да преподаватъ колкото искате часа седмично! Кой ви прѣчеше тази година да пристъпите къмъ тази реформа? Най-после на това положение, въ което може би само ние, българитѣ, на-свѣтъ се намираме — да търсимъ само чуждитѣ училища — трѣбва да се тури край. Азъ ви питамъ, г. министре, въ коя друга държава има толкова много чужди училища, въ коя друга държава съ такива усилия, бихъ казалъ азъ, се насърдаватъ чуждитѣ училища? Въ Югославия ли? Не. Тамъ нѣма чужди училища тѣ много, въ които и последниятъ гражданинъ да тича да навре детето си, като продава имотитѣ си, нивитѣ си, за да събере пари. Въ Гърция ги ограничиха, а въ Турция съвършено ги забраниха. Или може би ще ми посочите Ромъния. Не бихъ желалъ да вземаме примѣръ отъ Ромъния. Ние въ България показваме една слабостъ къмъ чужденцитѣ. Азъ не поддържамъ ксенофобия, не съмъ азъ, който искамъ да се гонятъ чужденцитѣ, но азъ искамъ да подчертаваме и да издигаме българското, българския характеръ и българския духъ.

И затуй, г-да народни представители, азъ смѣтамъ, че този законъ, който ни предлага г. министърътъ на просвѣтата, е единъ законъ, който иде да уреди единъ случай въпросъ. Въ този законъ, обаче, една система нѣма. Защото, ако ние трѣбваше да вземемъ мѣрки да ограничимъ чуждитѣ училища, трѣбваше преди всичко да ограничимъ чуждитѣ основни училища. Тамъ, въ основнитѣ училища, г-да, се калява духътъ. Не можете да отбѣлите децата на българскитѣ подданици отъ 7 до 14 години отъ тѣхната естествена срѣда и да ги пращате въ чуждитѣ училища. Но, тамъ се преподавало българска история! Все пакъ тѣ иматъ свои празници, въ които ги събиратъ и имъ казватъ: днесъ ще празнуваме празника на еди-кой си чужденецъ; днесъ е такъвъ и такъвъ денъ за насъ германцитѣ, французитѣ, чехитѣ и т. н. Какво интересуватъ насъ тия празници? Нашитѣ деца трѣбва да знаятъ само празниците на Св. Кирилъ и Методи и на Отецъ Пансий. Тѣхъ ще празнуватъ, а не други. (Ржкоплѣския отъ лѣво) И азъ намирамъ, че се проявява една слабостъ у насъ, особено по отношение на чуждитѣ основни училища. Затова, ако ние трѣбва да вземемъ мѣрки да ограничимъ, даже бихъ казалъ да забранимъ чуждитѣ училища, трѣбва да го направимъ преди всичко за основнитѣ чужди училища. Не бива, не може, не трѣбва детето на българския подданикъ да отива въ чуждо основно училище. Вие гледате нѣкоя госпожа да казва, че не можело нейното дете да отива въ българско училище при тия прости български учители; нейното дете можело да бѣде само въ французско или италианско училище. И можемъ ли да смѣтаме, че такива деца ще станатъ добри български граждани? Ама знаели френски! Не ми трѣбва френски езикъ. Менъ духъ ми трѣбва. Ето това трѣбваше да личи, г-да, въ тоя законъ. Въ този законъ трѣбваше да се постави начало на една система. Трѣбваше да бѣде по-голъма таксата за чужди учители, които преподаватъ на деца до 14-годишна възраст. Ако не сме въ състояние по международни причини, поради конвенцитѣ, които сме сключили, да закриемъ всѣки чужди училища въ насъ, то поне ние можемъ да създадемъ известни ограничения за българскитѣ подданици, които се отнасятъ до всѣки чужди училища.

Тия ограничения могатъ да бѣдатъ и отъ такова естество — чрезъ налагане такси на чуждитѣ учители. Не туй е направилъ г. министърътъ въ своя законопроектъ, който е турилъ по-малки такси за учителитѣ въ частнитѣ основни училища, а по-голъми такси за учителитѣ въ частнитѣ гимназии. То е съвсемъ погрѣшно. Ако искате да ограничите децата на българскитѣ подданици да отиватъ въ чужди основни училища, ако искате да създадете прѣчки, за да не могатъ тия училища да се развиватъ, трѣбваше да предвидите по-голъма такса за учителитѣ въ тия училища. И после трѣбва да се направи едно разграничение между учителитѣ въ българскитѣ частни училища и тия въ държавнитѣ училища. Нѣма нужда отъ български частни училища. Всѣко дете трѣбва да отива въ българското народно училище.

Освенъ това, трѣбва да разграничимъ курсоветѣ. Курсове ще има винаги: частни уроци по танцъ, по музика, по стенография, по радиотехника и т. н. Даже въ закона за такива курсове да има насърчение, за да насърчимъ българскитѣ граждани малки и голѣми да следватъ курсове. Следователно трѣбва да дадемъ изгоди на тия частни учители. Тѣ, обаче, сѣ поставени подъ единъ знаменателъ въ чл. 4 отъ наредбата-законъ отъ 16 октомври 1937 г. за изменение и допълнение на наредбата-законъ за бюджета на народното просвѣщение. Тамъ е казано, че плащатъ еднакво и тия, които преподаватъ частни уроци, и тия, които преподаватъ въ частни училища. Е ли това изразъ на една политика? И азъ питамъ г. министра на народното просвѣщение, защо е сложилъ една и съща такса и на хората, които преподаватъ частни уроци, които преподаватъ въ частни курсове, и на хората, които преподаватъ въ частни училища. Защо го е направилъ? Едното е училище, другото е курсъ, частни лекции. Следователно, ако искате да личи, че въ законопроекта има изразена една мисълъ, единъ отенѣкъ на една установена държавна политика въ областта на просвѣщението, трѣбваше да се направи това разграничение — учителитѣ въ частнитѣ училища да плащатъ по-голъма такса отъ учителитѣ въ частни курсове и лекции.

Разбирамъ да допустнемъ, г-да народни представители, едно дете, което е било до трети класъ въ българско училище, което само съ българчета е живѣло, борило се с, сражавало се е, калявало се е, следъ III класъ да влѣзе въ чуждо училище. То вече има каленъ български духъ. И ако трѣбва да се направи една разлика, ще се направи между децата, които следватъ чуждо училище до III класъ, и тѣзи, които следватъ чуждо училище следъ III класъ. Който иска непременно неговото дете да отиде въ чуждо основно училище, да плаща повече. Но все пакъ, азъ ще препорѣчамъ на г. министра да не спира неговата мѣрка тукъ, а да организира въ българскитѣ училища да се преподаватъ чужди езици, дори отъ преподавателни чужденци. Тази година ние направихме по бюджетпроекта на Министерството на народното просвѣщение много увеличения, да направимъ още, ако трѣбва, но да издигнемъ нашето срѣдно училище на една височина и по отношение на чуждитѣ езици, и по отношение на възпитанието, та да не става нужда да се слага предъ единъ български гражданинъ въпросътъ, въ кое училище да прати своето дете — въ чуждо или българско. У него трѣбва да има съзнанието, че българското училище е най-добро, че България е най-добра, че българскиятъ народъ е най-добъръ. Това трѣбва да се внедрява въ съзнанието му още въ първитѣ години, прекарани въ училище. А да го оставимъ да отива въ чуждо училище, това значи да оставимъ въ него съзнанието, че нашето училище не струва. Ето защо азъ смѣтамъ, че г. министърътъ би трѣбвало да ни сезира съ единъ законъ именно въ това отношение да се прокара една нова система, една нова политика.

Сега, г-да, ще се спра специално на тѣзи привилегии, които се даватъ на френскитѣ училища у насъ. Най-малко мене ще обвините, че азъ не съмъ приятелъ на французитѣ. Но азъ ще кажа, както древнитѣ: „Азъ съмъ приятелъ на Платона, но съмъ по-голъмъ приятелъ на истината“. Азъ намирамъ, че туй положение, което е създадено съ тази конвенция отъ 1936 г., сключена между Франция и България, е едно положение, което ми напомня една неприятна страница въ българската история. Може силно да го казвамъ, но все пакъ има нѣщо, което много отдадѣкъ ми напомня капитуланцитѣ — създаване привилегии за известни чужденци, подданици на велики държави. Не знамъ тази конвенция какъ е била сключена. Народно събрание не е имало тогава, за да си каже думата, но азъ съмъ увѣденъ, че ако имаше Народно събрание, и утре ако Народно събрание бѣде сезирано съ подобна конвенция, г. министре, нѣма да се намѣри народенъ представителъ,

който да я одобри. Защото тази конвенция е едностранна: само ние поемаме задължение по нея; по нея другата страна не поема и не може да поеме задължения, защото ние там нѣмаме частни училища. Въ конвенцията се говори, че една катедра по български език въ училището за живитѣ езици въ Франция нѣмало да бѣде издържана отъ българитѣ, а ще бѣде издържана отъ французитѣ. Най-напредъ тази катедра не е въ Сорбоната, а е въ училището за източнитѣ езици, отъ което французитѣ иматъ полза — да учатъ тѣхнитѣ подленици източни езици. И така, въ края на краищата, азъ тълкувамъ тази конвенция като едностранна конвенция — насреща нѣма нищо. Най-сетне, въ тази конвенция никѣде не е казано — и азъ моля г. министърътъ да ме опровергае съ текстъ отъ конвенцията — че френскитѣ учители трѣбва да се освобождаватъ отъ такса. Ако нѣкой ми посочи такъвъ текстъ, споредъ който трѣбва да освобождаваме френскитѣ учители отъ такса, ще му бѣда много благодаренъ. Мисля, че е станало нѣкакво опущение въ министерството, като е казано въ законопроекта, че поради тази конвенция трѣбва да отстъпимъ. Такъвъ членъ нѣма въ конвенцията. Въ нея има чл. 16, който казва, че френскитѣ училища западъ, че се освобождаватъ отъ данѣкъ сгради и ще се ползватъ отъ фискалнитѣ облаги, предвидени за частнитѣ училища въ България. Следователно, ако ние за всички частни училища въ България предвидимъ едно положение, и французитѣ трѣбва да се подчинятъ на него. Ако ние за всички учители въ чужди училища предвидимъ едно положение, и французитѣ трѣбва да се подчинятъ на него. И азъ намирамъ, че въ това отношение е съвсемъ неоправдано едно такова включване въ забележка III къмъ чл. 3 и на учителитѣ въ френскитѣ училища.

Азъ моля, г-нъ министре, да се проникнете отъ тая идея, че трѣбва да се реформира нашето основно образование и че трѣбва да ограничимъ децата на българскитѣ подленици да отиватъ въ чужди училища. Азъ моля сѣщо да се направи разлика между основнитѣ и срѣднитѣ чужди училища.

И, най-после, моля да ни сезирате по-скоро съ законопроекта за народното просвѣщение, който не вѣрвамъ, че скоро ще бѣде изработенъ; или пъкъ, ако не може да бѣде изработенъ скоро, моля Ви, чѣст по-скоро да ни сезирате съ единъ специаленъ законопроектъ за положението на чуждитѣ училища, защото опасността иде и ние трѣбва чѣст по-скоро да бѣдемъ организирани, за да можемъ да каляваме българския духъ само въ български училища. (Ржкоплѣскания отъ тѣво)

Председателствуващъ Димитъръ Пешевъ: Има думата г-нъ министърътъ на народното просвѣщение.

Министъръ Богданъ Филовъ: Г-да народни представители! Тукъ се повдига единъ въпросъ, върху който азъ нѣмахъ намѣрение да приказвамъ. Но трѣбва да призная, че действително въпросътъ за чуждитѣ училища у насъ е извънредно важенъ. По него ние имаме случай да приказваме въ бюджетарната комисија и тѣзи отъ васъ, които присъствуваха тамъ, ще си спомнятъ сигурно, че по въпроса за чуждитѣ училища въ България станаха доста продължителни разисквания. При тѣзи разисквания се указа на много обстоятелства, които въ този моментъ налагатъ запазването още на тѣзи училища въ България, а така сѣщо посочиха се и причинитѣ, поради които има едно предпочитане отъ страна на българскитѣ граждани на чуждитѣ училища въ България. Нѣмамъ намѣрение и днесъ да говоря по този въпросъ, защото сѣтамъ, че предлаганиятъ законопроектъ не е онзи, който трѣбва да повдигне въпроса за чуждитѣ училища въ България и съ който този въпросъ ще бѣде разрешенъ. Но азъ съмъ напълно съгласенъ съ това, което се каза отъ уважаемитѣ народни представители г-нъ Донсузовъ и г-нъ Петко Стайновъ, че този въпросъ действително трѣбва да се сложи на дневенъ редъ и че трѣбва да бѣде разгледанъ отъ Народното сѣбрание. Обаче това нѣщо трѣбва да стане съ закона за частнитѣ училища, въ който законъ ще се включи и материята за чуждитѣ училища въ България. Безспорно, както казахъ, това е единъ извънредно важенъ въпросъ, който не може да бѣде разгледанъ така мимоходомъ, както се повдига днесъ тукъ, но би трѣбвало на него да се посвети едно специално заседание, нѣщо, което може да стане чрезъ вънасянето на единъ специаленъ законъ. Азъ съмъ съгласенъ, че такъвъ законъ чѣст по-скоро трѣбва да се изработи и внесе въ Народното сѣбрание.

Това е, което имамъ да кажа по въпроса за чуждитѣ училища. Не желая сега да влизамъ въ подробности и да казвамъ, защо тѣзи училища съществуватъ, какви сѣ тѣх-

нитѣ предимства, кое е това, което дава засега поне храна на тѣзи училища и кое привлича доста ученици българи въ тѣхъ. Ще кажа само едно, че ако искаме действително да направимъ излишни чуждитѣ училища въ България и ако искаме да се боримъ противъ тѣхъ, има едно единствено срѣдство — да издигнемъ качествено нашитѣ училища. И азъ ви заявихъ по-рано, когато говорихъ тукъ по бюджетопроекта на Министерството на народното просвѣщение, че така поне, както схващамъ азъ главнитѣ задачи на нашата просвѣтна политика, една отъ най-важнитѣ задачи е да се издигне качествено нашето училище. (Ржкоплѣскания отъ дѣсно и центъра) Докато ние не направимъ това, докато ние не издигнемъ нашето основно и срѣдно училище на онази висота, на която е необходимо да стои учебното дѣло не само въ България, а изобщо навсякъде, до тогава нѣма да бѣдемъ въ състояние да се боримъ успѣшно съ чуждитѣ училища въ България, каквито и мѣрки да вземаме срещу тѣхъ. Следователно, ако искаме да поставимъ въпроса на една правилна база, трѣбва да се стремимъ къмъ подобрене на нашитѣ училища, трѣбва да ограничимъ тѣхното разрастване въ количествено отношение, а да обърнемъ внимание на качеството. Само тогава ние ще можемъ да се боримъ успѣшно съ чуждитѣ училища въ България.

Ще се спра сега на въпроситѣ, които сѣ непосредствено въ връзка съ предлагания законопроектъ, и преди всичко на въпроса, защо се освобождаватъ заваренитѣ отъ конвенцията учители въ френскитѣ училища отъ таксата. Г-нъ Петко Стайновъ обърна внимание, че въ конвенцията, която бѣше сключена презъ 1936 г. между България и Франция, нѣмало подобенъ текстъ. За съжаление, азъ нѣмамъ конвенцията при себе си и не мога да посоча съответния членъ. Но тамъ е казано, че учителитѣ въ френскитѣ училища, заварени отъ конвенцията, иматъ правата на учители, или нѣщо подобно, не мога да си спомня точно. Но въ всѣки случай, въз основа на този текстъ се признава, че тѣзи учители, които сѣ заварени отъ конвенцията, нѣма да плащатъ такса. Обаче, всички оѣзи учители, които сѣ назначени въ френскитѣ училища следъ влизането на конвенцията въ сила, ще плащатъ такса.

Колкото се касае до въпроса, доколко такситѣ могатъ да бѣдатъ едно препятствие за разпространение на чуждитѣ училища въ България, азъ мисля, че едно увеличаване на такситѣ въ каквѣто и да било размѣръ нѣма да попрѣчи на създаването на подобни училища. Сега въ закона сѣ предвидени доста голѣми такси за ученицитѣ въ чуждитѣ училища и тѣзи такси се плащатъ всѣка година. Тия такси не се засѣгатъ въ законопроекта, който имате предъ васъ, защото този законопроектъ е внесенъ, за да поправи една наредба-законъ, която съществува вече отъ нѣколко години насамъ и на която сѣ правени досега двестри частични измѣнения. И съ сегашния законопроектъ, който ви се предлага, се правятъ частични измѣнения, които иматъ за целъ само да поправятъ известни неплѣноти въ съществуващъ до сега законъ, но не се разрешава основно въпросътъ за чуждитѣ училища така, както той би могълъ да се разреши съ единъ новъ законъ. Тѣй че, както казахъ, този текстъ за френскитѣ училища, има за целъ само да постави едно сегашно законоположение въ хармония съ конвенцията, която въ този моментъ съществува между насъ и Франция.

Спомена се и за пансионатитѣ — че не е направено досега нищо. Трѣбва да призная, че една отъ причинитѣ, които сѣ спѣвали до сега уреждането на този въпросъ, е била липсата на съответни кредити. Вѣрно е, че тая година въ бюджета на Министерството на народното просвѣщение предвидихме кредитъ и за учредяване пансионатъ. Тоя кредитъ възлиза на 2 милиона лева. Тая сума е недостатъчна, за да може да бѣде разрешенъ този въпросъ. Но въ всѣки случай мога да заявя, че Министерството на народното просвѣщение има известни грижи за уреждането и на този въпросъ. Ние имаме, преди всичко, намѣрение да уредимъ въ София една образцова гимназия съ пансионатъ. И мога да ви кажа, че днесъ подписахъ заповѣдь за назначаване комисија, на която възложихъ да намѣри мѣсто за това срѣдно училище. То ще бѣде въ Лозенецъ, въ съседство съ френския пансионъ.

Сѣщо така се взематъ мѣрки и за уреждане тази година за прѣвъ пътъ на едно-две мѣста въ България пансионати. Сега се туря началото на тази работа и надѣвамъ се, че до края на годината това ще стане.

Както виждате, въ това отношение се полагатъ грижи отъ страна на Министерството. Следователно и по този въпросъ ние не стоимъ въ бездействие, както може да си помисли нѣкой следъ това, което каза г-нъ професоръ Петко Стайновъ.

Най-после, по отношение предложението, което се направи, да бъдат освободени и пенсионират учителите от таксата, аз, след като вземах съгласието на г-нъ министъра на финансите, се присъединявам към това предложение и го възприемам, защото, щом като признаваме правото на редовните учители да се освобождават от такса за частните уроци, няма основание да не освободим и онзи учители, които са станали пенсионери. Тъй че, съгласен съм да се направи това допълнение въ законопроекта. (Ръкоплъскания от дясно и центъра)

Председателстващ Димитър Пешев: Ще положим на гласуване най-напред предложението на г-нъ професор Петко Стайнов, съ което г-нъ министърът на народното просвещение не е съгласен. Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Народният представител г-нъ Михаил Донсузов предлага към забележката да се прибави: „и пенсионират учители могат да преподават частни уроци без такса“. Съ това предложение г-нъ министърът на народното просвещение е съгласен.

Които приемат това предложение, моля, да вдигнат ръка. Малцинство, Събранието не приема.

Михаил Донсузов: Моля, моля.

Йордан Тодоров: Да се гласува обратното.

Председателстващ Димитър Пешев: Малцинство е. — Ще поставя на гласуване чл. 3. Тъзи от г-да народните представители, които приемат чл. 3 тъй, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Министър Богдан Филов: Искам думата, за да кажа едно допълнение. Тъкмо що ми предадоха френската конвенция, която визираща този член. Текстът на чл. 10 от тая конвенция гласи: „Заварените понастоящем учители, чиито назначения са станали при гореспоменатите условия, се считат, че са получили нужното одобрение“.

Петко Стайнов: Одобрение са получили, но не и да не плащат такса.

Министър Богдан Филов: Казва се, че се плаща такса, за да се получи одобрение.

Понеже въ конвенцията се говори за тия, които са получили одобрение, затова не плащат такса учителите, които са заварени от конвенцията. Но тия, които тепърва ще бъдат назначени, ще плащат такса.

Петко Стайнов: Българите плащат, чужденците не плащат!

Председателстващ Димитър Пешев: Законопроектът за изменение и допълнение на членове 3 и 4 от наредбата-закон за изменение и допълнение на бюджета на Министерството на народното просвещение за 1937 бюджетна година е приет окончателно.

(Председателското място се заема от подпредседателя Георги Марков)

Председателстващ Георги Марков: Пристъпваме към точка четвърта от дневния ред

ВТОРО ЧЕТЕНЕ ЗАКОНОПРОЕКТА ЗА ИЗМЕНЕНИЕ И ДОПЪЛНЕНИЕ НА ЗАКОНА ЗА АВТОРСКОТО ПРАВО

Моля, г-нъ докладчикът да докладва законопроекта.

Докладчик Минко Баръмов: (Чете)

„ЗАКОНЪ

за изменение и допълнение на закона за авторското право

„§ 1. Въ чл. 4 следъ т. 2 думата „и“ се премахва и се поставя знакът (;), а следъ т. 3 се прибавя следната нова т. 4:

4) държавните, изборните и държавно-автономните учреждения върху издадени или неиздадени произведения, изброени въ чл. 1, включително фотографски снимки, които са резултат от дейността на техните служби или отделни длъжностни лица“.

Приет от комисията безъ изменение.

Председателстващ Георги Марков: Които г-да народни представители са съгласни съ заглавието на законопроекта и текста на § 1, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Минко Баръмов: Комисията прие новъ § 2. (Чете)

„Въ края на чл. 8 следъ думата „писмени“ се премахва точката и се добавят думите: „и срокът на правоползуването е точно определен. Не може да бъде въ сила договорът, съ който авторското право се отстъпва за винаги“.

Председателстващ Георги Марков: Които г-да народни представители са съгласни съ текста на новия § 2, както се докладва, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Минко Баръмов: § 2 става § 3. (Чете)

„§ 3. Въ чл. 11 следъ т. 2 думата „и“ се премахва и се поставя знакът (;), а следъ т. 3 се прибавя следната нова т. 4:

4) авторското право на държавните, изборните и държавно-автономните учреждения и служби не се прекратява никога; когато някое от тия учреждения или служби се закрие или задачите им бъдат изменени, авторските им права се прехвърлят върху онова учреждение или служба, което има най-близки задачи“.

Комисията прибавя нова т. 5: (Чете) „Следъ изтичането на 30-годишния срок, авторското право върху литературни, музикални и художествени произведения преминава за още 20 години съответно върху Съюза на българските писатели, дружеството на българските композити „Съвременна музика“ и Съюза на художниците въ България“.

Председателстващ Георги Марков: По § 3 има думата г-нъ Йордан Тодоров.

Йордан Тодоров: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Както току що чухме отъ докладчика, комисията по Министерството на народното просвещение прави едно разширение на предложението законопроект за изменение и допълнение на закона за авторското право, като към чл. 11 се прибавя нова т. 5, която засяга авторското право на художниците, писателите и музикантите. Въ сега съществуващия закон за авторското право чл. 11 п. 1 гласи: „Авторското право върху литературни, музикални и художествени произведения принадлежи на автора въ течение на цялия му живот, а на наследниците му или на другите негови правоприменници — въ течение на тридесет години отъ смъртта на автора“. Следъ тия тридесет години това литературно, музикално или художествено наследство се изземва отъ правоприменниците или наследниците на автора и става обществено достояние. Разни частни предприятия — издатели — почват да спекулират съ него. Повдигна се въпросът въ комисията това право да не се дава на частни предприятия, които спекулират, защото спекулат най-често убива художествените произведения, а да се даде за използване на съответните съюзи на писателите, на художниците и на музикантите. Въ това има една обществена справедливост — творците на духовните, на културните ценности да оставят това наследство не само на своите наследници, но и на поколенията. Тъ оставят духовни рожби, творения, които правилно експлоатирани, могат, все пак, да донесат един малък доход за наследниците на техните творци. Ние не експроприираме до тридесет години частните имоти, останали наследство отъ онзи хора, които са намърели за благоразумно да употребятъ своите сили въ натрупване на имоти, а ги оставяме на вечно ползуване отъ техните правоприменници. Държавата обаче, по силата на едно създадено право, казва, че до тридесет години авторът и неговите наследници се считат собственици на художествените произведения, а следъ това тѣ стават обществено достояние. Това е справедливо. Трѣбва да се даде възможност съ тѣзи произведения да не се спекулира следъ това, а тѣ да бъдат дадени за обществено употребление. Най-правилно употребление тѣ ще могат да намърятъ само, ако се повѣри експлоатацията им на съответните организации: за литературните произведения — на Съюза на българските писатели; за музикалните произведения — на дружеството „Съвременна музика“, а за художествените произведения — на Съюза на художниците. Би било съвсемъ справедливо, отдавайки експлоатацията на тѣзи произведения на съответните дружества, тя да не се ограничава съ срокъ. Но понеже се направиха известни възражения срещу това, достигна се до известно

споразумение в комисията, този срок да бъде двадесет години. Значи само 20 години съответните дружества или съюзи ще могат да използват тези произведения.

Къде ще отидат сръдствата от използването на тези художествени произведения, г-да народни представители? Сръдствата, които се добиват от издаването на литературни произведения, ще отидат за засилване на пенсионния фонд на Писателския съюз. Вие знаете много добре — тук се повдигна този въпрос — че държавата, колкото и малко сръдства да отделя, все пак отделя сръдства за засилване пенсионния фонд на писателите, който се учреди наскоро. Държавата ще се облекчи, ако бъде дадена възможност на писателите, чрез приходите от издаването на техните съчинения след смъртта им, сами да засилят своя пенсионен фонд.

Ето защо, аз се лаская да вървам, че народното представителство ще приеме предложението от комисията нова т. 5 към чл. 11. (Ржкоп-тескания)

Председателстващ Георги Марков: По § 3 е направено предложение от народния представител г-н Петко Стайнов.

Има думата г-н Петко Стайнов.

Петко Стайнов: Г-да народни представители! Аз бих искал само да помоля г-н министъра на народното просвещение да направи едно тълкувание. Ако тези сдружения, които сж изброени тук, престанат да съществуват — вие знаете, че писатели, компонисти и художници не сж много сговорчиви хора и много лесно могат да разтурят своите сдружения — на кого ще бъдат прехвърлени тези права? Нека се каже, че тия права ще бъдат прехвърлени на най-близката организация. Но кой ще я определят? Аз моля г-н министъра да се съгласи, най-близката организация да бъде определена от министъра на народното просвещение, за да няма съмнение. Съществуват такива текстове и в други закони, но в тях винаги е определено, кой ще каже коя е най-близката организация. За един случай се произнася Върховният касационен съд, но тук, мисля, че най-добре ще бъде да се произнася министърът на народното просвещение. А най-добре е, ако някоя от тия организации, които сж изброени в § 3 на законопроекта — тж сж частни сдружения и нбмаат никаква публично-правна стойност — се разтури или престане да съществува, правата и нейните имоти да преминат към Академията на науките.

Министър Богдан Филев: Аз съм съгласен с предложението на г-н проф. Петко Стайнов, въ смисъл, че ако се разтури някоя от тия организации, техните права да преминат върху Академията на науките.

Председателстващ Георги Марков: Има думата г-н Йордан Тодоров.

Йордан Тодоров: Въ връзка с повдигнатия въпрос, за да се избгне една неясност, ще кажа, че когато се отнася до правото за ползуване на музикалните произведения, ние го даваме на дружеството на българските компонисти „Съвременна музика“. Ако утре това дружество престане да съществува, и приемем без забелжка предложението, което г-н проф. Стайнов прави, трбба непременно правото за произдаване музикални произведения да се прехвърли на Академията на науките. Дружеството „Съвременна музика“ може да изчезне, но може да се образува вместо него друго дружество, което да обединява по-голяма част от българските компонисти. Това ново дружество, което е приемник на целите и задачите, които е преследвало дружество „Съвременна музика“, нбма защо да го лишаваме от тая привилегия. Затуй аз моля да се възприеме това тълкувание, че ако дружество „Съвременна музика“, например, престане да съществува, тогава привилегията ще се даде на онова дружество, което обединява българските компонисти и което има сжщите цели и задачи.

Докладчик Минко Баръмов: То се подразбира.

Йордан Тодоров: Министърът на народното просвещение да определя, кое дружество има сжщите цели.

Председателстващ Георги Марков: Г-да народни представители! Към параграф 3 комисията е приела нова точка 5 съ следното съдържание: (Чете) „След изтичането на 30-годишния срок авторското право върху лите-

ратурни, музикални и художествени произведения преминава за още 20 години съответно върху Съюза на българските писатели, дружеството на българските компонисти „Съвременна музика“ и Съюза на художниците въ България“.

Г-н Петко Стайнов предлага една нова алинея, съ която г-н министърът е съгласен, а именно: „Въ случай, че тия сдружения сж престанали да съществуват, то правото ще се прехвърли на Академията на науките“.

Г-н Йордан Тодоров иска да се даде тълкувание, че ако някое от горните дружества се разтури, привилегията се прехвърля на онова дружество, което има сжщите цели.

Г-да народните представители, които сж съгласни съ редакцията на § 3, дадена от комисията, моля, да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Когато приемат добавката на г-н Петко Стайнов, съ която е съгласен г-н министърът, моля да вдигнат ръка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчик Минко Баръмов: § 3 става § 4. (Чете)

„§ 4. Към чл. 14 се прибавя нова алинея:

Издателят на филми имат авторско право върху филмите въ течение на 25 години от деня на издаването им. Това право включва и правото да се проектира филмът и да се възпроизвеждат при проектирането му говорът и музиката, които съставят част от него“.

Приет от комисията без изменение.

Председателстващ Георги Марков: По § 4 има направено предложение от народния представител г-н Димитър Търкаланов.

Искате ли да развиете предложението си, г-н Търкаланов?

Димитър Търкаланов: Да.

Председателстващ Георги Марков: Имате думата, г-н Търкаланов, да развиете предложението си.

Димитър Търкаланов: (От трибуната) Г-да народни представители! Считаю, че ще се направи гръшка, ако към чл. 14 от действащия закон за авторското право се прибави предлаганата нова алинея. Защо? Да се обясни. Въ чл. 14 от закона за авторското право не се говори нищо за авторското право досежно тонфилмите. Въ мотивите към законопроекта, въ втората колона, предпоследната алинея, се обосновава необходимостта от изменение на закона за авторското право и досежно тонфилмите.

Г-да народни представители! Законът за авторското право, както казва и г-н министърът въ мотивите към законопроекта, е създаден през 1921 г. съ оглед на международните задължения, поети от българската държава, по силата на Бернската конвенция за защита на литературната, научната и художествената собственост.

Таско Стоялков: Тя е отменена.

Димитър Търкаланов: Ние сме поели, бай Таско, едно международно задължение, като сме ратифицирали тая конвенция, и сме длъжни, като държава, която държи за своя престиж, да го съблюдаваме. Въ 1928 г. Бернската конвенция е била ревизирана въ Рим, и пакъ приета от българското правителство. Ние държим на нашата дума и ще държим.

Въ мотивите към законопроекта се казва, че тонфилмът билъ придобивка на съвременната техника след раждането на Бернската конвенция и че е надеждно поемането от страна на държавата задължения по нея. Следователно, по отношение авторското право на звуковата част — говор и музика — въ тонфилма можем да направим някоя измбнение въ закона за авторското право и да се освободим от някои задължения. Има, обаче, един въпрос, който струва ми се, че трбба да бъде разрешен съ тая нова алинея на чл. 14. Въ България има спорове, между кинопритежатели, филмопритежатели и федерацията на автори, композитори и издатели на музика и слово, които спорове сж вече почти разрешени от българските съдилища, освен ако ние тук им дадем друго разрешение. Така, Германското дружество на композиторите води гражданско дло № 1405/1938 г. на Софийския областен съд, търговско отделение, срещу събирателното дружество „Глория-Палас“, въ София, за филма „Зеленото домино“.

Йордан Тодоров: За каква сума?

Димитър Търкаланов: Ще Ви кажа след малко.

Виенското дружество на композиторите води дело против театър „Роял“, по чл. 372 от наказателния закон и член-делегатът на „Роял“ е осъден от околийския съд да заплати глоба 1.000 л., а управителният съвет — граждански иск в размер на 5.000 л.

Никой от дъсно: Остави тия работи.

Димитър Търкаланов: Азъ защитавам един принцип и моля да бъда изслушан. Вие ще решите. Не се касае тукъ едни да бъдем лоши българи, а други — добри българи. Най-сетне трябва да бъдем кавалери къмъ едни постъпки международни задължения, иначе не можем да бъдем на висотата си като държава.

Виенското дружество на композиторите води дело и срещу кино „Култура“ за филма „Веселата вдовица“, с музика от Франц Лехар. По това дело кино „Култура“ бѣ осъдено да плати 3.000 л., но впоследствие се спогоди съ дружеството и е платило съгласно международната конвенция.

Г-да народни представители! Азъ не искамъ да въвеждамъ, че ние тукъ ще избързаемъ да унищожаваме дела и решения на съдилищата, които решения тѣ сж издали по убеждения и съвестъ, въз основа на съществуващите закони и международната конвенция. Все пакъ азъ се защитавамъ; кой нужда е наложила точно тая грижа за кинотеатрите и за филмопритежателите?

И тукъ азъ отварямъ една скоба. Вместо съ този въпросъ, г-нъ министърътъ на просвѣщенieto, респ. г-нъ министърътъ на финансите, трѣбваше да ни занимае съ единъ другъ въпросъ. Въ настоящия моментъ киното безспорно вече се е доста усъвършенствувало. Въ последните дни азъ гледахъ въ театър „Балкан“ филма „Безсмъртниятъ вальс“, иѣщо безспорно великолепно, много хубаво, художествено, но и много скъпо, непоносимо скъпо. Тая скъпотия, г-нъ министре на финансите, иде и отъ тия цветни афиши, които сж извънредно скъпи и които се лепятъ по тарабите на София, въ огромно количество. Всичко това лѣта върху цената на билетите. Това е истината, както е истината също и това, че киното привлича много повече съветъ, отколкото Народниятъ театър, отколкото Народната опера. Това сж проблеми, които г-нъ министърътъ на просвѣщенieto и г-нъ министърътъ на финансите трѣбват да иматъ предъ видъ съ огледъ на мѣстното, тежко стопанско положение на страната. Това бѣше едно отклонение.

Г-да народни представители! Като е дума за изпълнението на едно международно задължение, посто по една международна конвенция, за плащане на това авторско право на авторите на музика и на говоръ въ тонфилмите, азъ ще ви кажа какво плащаме ние. Плащаме 50 ст. на 100 л. отъ стойността на филма, и то еднократно за цѣла България. Въ Франция, подчинявайки се на същата конвенция, плащатъ 228 фр. до 3-30 фр. на 100 фр.; значи плащатъ 7 пъти повече, отколкото плащаме ние. Въ Германия плащатъ 130 марки. Така плащатъ и въ Ромъния и навредъ. Въ мотивите къмъ законопроекта се казва, че въ Гърция не плащали. Да, но Гърция, когато е ратифицирала тая конвенция, си е запазила резерви. Същото е и въ Египетъ, Финландия и Холандия. Тукъ сега азъ защитавамъ единъ принципъ, едно право. Подчертавамъ това дебело и моля да ме разберете. Азъ защитавамъ авторите, тия, които сж създали музиката, защитавамъ културните дейци, хората на културата въ областта на музиката и на гозора. Не ме интересува, дали тѣ сж въ България, или сж въ Франция, или сж въ Америка. Азъ се радвамъ на тѣхното изкуство, и по силата на една международна конвенция искамъ да бъждатъ тѣ възнаградени за това тѣхно изкуство, което азъ слушамъ. Защото, забележете, азъ съмъ убеденъ, че ако премахнемъ това право за тѣзи автори, кинотеатрите въ България пакъ ще го събиратъ отъ насъ, щомъ се ползуваме отъ изкуството на даровити свѣтлови автори. Този именно принципъ е убедилъ и българските съдилища да решатъ по всички тия дела, които ви цитирахъ, плащането на авторско право. Вие виждате, че то е нищожно за България. Но ако го откажемъ ние ще бъдемъ злепоставени предъ външния свѣтъ. За мене сумата не е голѣма, тя за никое не е голѣма: сръдно се плаща 1000-1500-2000 л. на филмъ веднажъ за винаги за 180 кина въ България. Ние безспорно трѣбва да защитимъ културните дейци. И въ това отношение азъ съмъ доволенъ отъ пледоарията на г-нъ Йорданъ Тодоровъ. Преди малко той говори тукъ специално за българските автори. Ние сме длъжни да платимъ данъ на тия, които слушаме, които обичаме, които

уважаваме и които съ своята култура и съ своя талантъ могатъ да усладятъ нашия животъ и да дадатъ нѣщо за това.

Понеже сме подписали една международна конвенция, която не е отменена, тя е задължителна за насъ. Ние не можемъ съ този законопроектъ да прершаваме въпроси, които сж решени вече отъ българските съдилища съ огледъ на съществуващите закони.

Председателстващъ Георги Марковъ: По сжщия параграфъ има предложение и отъ народния представител г-нъ Ангелъ Станковъ, следъ думата „проектира“ да се прибави думата „публично“.

Г-нъ Станковъ! Искате ли да развиете предложението си?

Ангелъ Станковъ: Да.

Председателстващъ Георги Марковъ: Има думата г-нъ Ангелъ Станковъ да развие предложението си.

Ангелъ Станковъ: (Отъ трибуната) Г-да народни представители! Настоящиятъ законопроектъ ми напомня римската поговорка, че изкуството е вѣчно, а ние сме смъртни. Съ настоящия законопроектъ се цели да се защитятъ два вида интереси — държавни и частни.

Иска се да се запази съ § 1 и 3 отъ законопроекта авторското право върху издадените или неиздадени литературни и художествени произведения отъ държавните, публични и обществени учреждения. По това не могатъ да ставатъ никакви разисквания. Никой не може да се противопостави на туй искане на г-нъ министъра на просвѣщенieto. То е необходимо по съображенията, които сж изтъкнати въ мотивите къмъ законопроекта.

Но, г-да народни представители, какво трѣбва да разбираме подъ авторско право? То е въ сжщностъ литературната и художествената собственост на творците на литературата, на музиката, изобщо на художествените творения.

За какво собствено се касае, когато въ законопроекта се говори за защита на частни интереси? Касае се до защита авторското право на звуковата частъ — говоръ и музика — въ тонфилма. Не е могло да се предвиди въ закона за авторското право отъ 1921 г. защитата на това право по простата причина, че нѣмахме още тонфилма — техниката не бѣше го дала още. Сега, авторите на музиката въ тонфилма искатъ да имъ се запази едно право. Не правото, което тѣ иматъ да продаватъ своето творчество — това право е признато абсолютно и на него никой не се противопоставя — а правото да получаватъ нѣщо при публично изпълнение на тѣхното творчество. Съ други думи, авторите, отъ които произведения е създаденъ единъ тонфилмъ, искатъ да си запазятъ правото, когато този тонфилмъ се проектира публично, да иматъ известно участие въ печалбата отъ всѣко едно проектиране. Така го разбирамъ азъ. Наистина тонфилмътъ е нѣщо сложно. Той е съчетание отъ отделни литературни и музикални произведения. Всѣки единъ отделенъ авторъ, по силата на Бернската конвенция, иска да си запази авторското право при публичното изпълнение на неговото творение.

Колегата Търкалановъ изтъкна нѣколко факти, които на менъ не бѣха известни. Той каза, че нашите съдилища сж се произнесли — каза и въ какъвъ смисълъ сж се произнесли — по спорове отъ този родъ. Въ законопроекта се прокарва — и това е важно въ настоящия случай — че не може отделно да се плаща на авторите на отделните части, които съставляватъ филма. Защо? Защото филмътъ е неделимо, цѣлостно произведение и не бива да се плаща на отделните автори за неговите отделни части. Кога? При публичното изпълнение на филма или както е казано въ законопроекта — при проектирането. Е добре, тукъ може да се спори и въ мотивите къмъ законопроекта вече се спори, както виждате, съ това, което е прието въ другите страни.

Законопроектътъ иска да засегне — и тукъ именно настъпваме въ така наречената финансова частъ на този законопроектъ — литературната и художествената собственост. Г-да народни представители! Азъ искамъ да направя едно отстъпление и то въ полза на законопроекта, независимо отъ това, което съдържа Бернската конвенция, където сж запазени правата и на чужденците за творбите имъ, които се изпълняватъ публично въ България. Обаче азъ бихъ желалъ мотивътъ, по който би се приелъ този законопроектъ, да бѣде именно този, който е изтъкнатъ въ мотивите къмъ законопроекта. Въ мотивите е казано (Чете) „Предлаганото допълнение на закона за авторското

право е необходимо, за да бъдат защитени правата и интересите на кинопритежателите, които, при днешните трудни стопански условия, не са въ състояние да отделият възнаграждения и проценти на авторите и издателите на музикални произведения, възпроизведени във филми. Не бих желал да се изхожда само от това съображение, да се запазят интересите на кинопритежателите. Въ една студия от д-р Б. Константиновъ върху авторското право във филмовата музика, тѣ се третираат като изключително облагодетелствувани от този законопроект, или както той казва „цели се да се задоволят спекулантските интереси на нѣколко кинопритежатели“. Азъ не бих желалъ този мотивъ да служи като мотивъ за присматането на законопроекта, представенъ отъ г-нъ министра на народното просвѣщение. По другъ мотивъ може да бъде приетъ. Ако приемемъ, че кинопритежателите изнемогаватъ, тогава трѣбваше г-нъ министърътъ на просвѣщението да поиска помощта на г-нъ министра на финансите, да се види намиратъ ли се действително въ бедствено положение кинопритежателите, наистина ли изнемогаватъ и не могатъ да плащатъ авторското право на тях, чинто литературни и художествени произведения са възпроизведени във филмите, които тѣ прожектиратъ. За това, обаче, данни нѣма. За да се поддържа тая теза, би трѣбвало данните да бъдатъ налице. Не зная кой би могълъ да твърди, че такива данни има. Може би г-нъ министърътъ на просвѣта ще твърди. А щомъ нѣма такива данни, ние не можемъ да поддържаме in abstracto, че маистина кинопритежателите страдатъ и че съ този законъ държавата трѣбва да имъ се притече на помощъ. Това твърдение не може да бъде прието като мотивъ и трѣбва да бъде отхвърлено.

Другояче стои въпросътъ. Азъ мисля, че това, което се поддържа, не е въ съгласие съ Бериската конвенция.

Въ законопроекта се прокарва началото, че авторите на художествени, на литературни и специално авторите на музикални произведения, когато продаватъ своите произведения за филма, са включили въ цената правото за публично изпълнение за 25 години. Искане се да не са длъжни кинопритежателите да плащатъ на авторите отдалъно за всѣко прожектиране.

Но явява се въпросътъ: какво плащатъ кинопритежателите? Ние трѣбваше да имаме тукъ тия статистически данни, отъ които ще се види, какви облаги ще иматъ кинопритежателите, та г-нъ министърътъ на финансите да си вземе бележка и да наложи по-голямъ акцизъ за филмите. Действително, киното днесъ е станало една насобна нужда на хората по цѣлия свѣтъ. Дали това е за добро или за зло, то е другъ въпросъ, този въпросъ азъ го елиминирамъ, съ него не се занимавамъ, но фактъ е, че народътъ тича на киото и забравя театъра, който е почти винаги прѣзентъ.

Ако се приеме този законопроектъ, непременно трѣбва да се направи смѣтка, съ колко се облагодетелствуватъ кинопритежателите и да видимъ съ колко да намалимъ цената на билетите. Може да не се слага по-голямъ акцизъ на билетите за кината, но трѣбва да се намали цената имъ. Днешната цена на билета 25-26 л., г-да народни представители, е наистина голѣма. Но никакъ начинъ не съмъ увѣренъ, че кинопритежателите са въ бедствие. Не, това азъ не го вѣрвамъ.

Азъ предлагамъ да се предвиди, че занапредъ авторите, които продаватъ свои музикални и художествени творения на издателите на филми, губятъ правото върху отдалѣното изпълнение и тѣ ще трѣбва да си турятъ къмъ пената, която получаватъ, и това, което биха получили — не разбира се абсолютно, но приблизително — отъ публичното прожектиране на филма.

Г-да народни представители! Въ тази именно насока трѣбва да се действува, мисля азъ, ако приемемъ този законопроектъ. Трѣбва да ви кажа, че това предложение, което азъ правя, може да се приеме и трѣбва да се приеме. Съ него искамъ авторското право на издател на филма да обсега и правото за публичното изпълнение на художественото творение, което съставлява частъ отъ единъ филмъ — напримеръ, музикално творение, което е съставна частъ, нѣщо недѣлимо отъ филма.

Но, г-да народни представители, азъ искамъ да завърша съ следните думи. Приемаме законопроекта за авторското право. Добре. Приемаме и други законопроекти. Добре. Обаче, около насъ ставатъ буреностни събития и ние не знаемъ какъ ще осмиснемъ утре. Затова азъ се обръщамъ къмъ правителството, къмъ председателството и къмъ всички ви, да се занимаемъ и съ другите законопроекти, които могатъ да внесатъ успокоение въ страната, които могатъ да ни направятъ единни.

Сирко Станчевъ: Ясно! И то ще стане.

Ангелъ Станковъ: Г-нъ министре! Внесете по-скоро законопроекта за задълженията, внесете по-скоро законопроекта за печата, внесете по-скоро всички законопроекти, които са необходими да въоръжимъ войската, да я направимъ годна и готова да посрещне утре разните евентуалности.

Председателствуващъ Георги Марковъ: И тѣзи законопроекти идатъ, г-нъ Станковъ.

Ще гласуваме най-напредъ предложенията по § 3, който става § 4.

Г-нъ Димитъръ Търкалановъ предлага новата алинея къмъ чл. 14, да се заличи.

Който приематъ това предложение, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, не се приема.

Г-нъ Ангелъ Станковъ предлага въ третия редъ на новата алинея къмъ чл. 14, следъ думата „прожектира“ да се прибави думата „публично“.

Който приематъ това предложение на г-нъ Ангелъ Станковъ, моля, да вдигнатъ рѣка. Малцинство, не се приема.

Който приематъ § 3, който става § 4, така, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Минко Баръмовъ: § 4 става § 5. (Чете)

„§ 5. Следъ чл. 26 се прибавя следния новъ:

Чл. 26а. Който наруши авторското право на държавни, изборни и държавно-автономни учреждения и служби, се осъжда да заплати, освенъ нанесените вреди и загуби, и глоба отъ 10.000 до 100.000 л.

Искътъ на държавата за вреди и загуби, произхождащи отъ нарушение на авторското право, се погасява съ давностъ отъ 10 години“.

Въ края на първата алинея комисията, следъ запетая, прибави думите: „а за всички останали нарушения глобата е отъ 2.000 до 30.000 л.“

Председателствуващъ Георги Марковъ: Ще гласуваме.

Следъ първата алинея на § 4, който става § 5 — „който наруши авторското право на държавни, изборни и държавно-автономни учреждения и служби, се осъжда да заплати, освенъ нанесените вреди и загуби, и глоба отъ 10.000 л. до 100.000 л.“ — комисията прибавя думите: „а за всички останали нарушения глобата е отъ 2.000 до 30.000 л.“

Който приематъ това допълнение на комисията, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Който приематъ § 5, както се докладва, заедно съ приетото допълнение, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Минко Баръмовъ: § 5 става § 6. (Чете)

„§ 6. Къмъ чл. 52 се прибавя следната нова алинея:

Художествени произведения, изработени отъ художници на държавна или общинска служба, както и тия изработени отъ милитаризирани художници, са държавна, респ. общинска собственост, ако изработването имъ е било възможно отъ службата и предназначено за нея“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Който приематъ § 6, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Минко Баръмовъ: § 6 става § 7. (Чете)

„§ 7. Къмъ чл. 59, се прибавя следната нова алинея:

Авторското право на държавата върху снимки, направени отъ въздухоплавателни уреди надъ българска територия, се запазва и когато върху тѣхъ не са означени казаните въ точка 1 и 2 данни“.

Председателствуващъ Георги Марковъ: Който приематъ § 7, както се докладва, моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Минко Баръмовъ: Комисията прие новъ § 8: (Чете)

„Въ чл. 60, алинея първа, следъ думите: „издаването му“, вмѣсто точка се поставя запетая и се добавя: „авторското право на снимки, изработени отъ професионални фотожурналисти, трае 25 години“.

Това право се запазва затуй, защото се спекулира по-често съ частни снимки, направени отъ професионални фотожурналисти. По-рано това право не беше запазено за тѣхъ. Сега се запазва за 25 години.

Председателствувашъ Георги Марковъ: Приетиятъ отъ комисията новъ § 8 има следната редакция: (Чете) „Въ чл. 60, алинея първа, следъ думитъ: „издаването му“, вмѣсто точка се поставя запетая и се добавя: „авторското право на снимки, изработени отъ професионални фото-журналисти, трае 25 години“.

Който приематъ този новъ § 8, както го прочетохъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Минко Баръмовъ: § 7 става § 9. (Чете)

„§ 9. Къмъ чл. 61 се прибавя следната нова алинея:

Горното не се отнася до авторското право на държавни учреждения и служби. Копирането, излагането и възпроизвеждането на фотографски снимки на държавни учреждения и служби може да става само съ разрешение отъ съответното учреждение или служба.

Председателствувашъ Георги Марковъ: Който приематъ § 9, както бѣ прочетенъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Законопроектътъ за измѣнение и допълнение на закона за авторското право е приетъ на второ четене.

(Председателското мѣсто заема подпредседателътъ Димитъръ Пешевъ)

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Пристъпваме къмъ пета точка на днешния редъ:

ОДОБРЕНИЕ РЕШЕНИЕТО НА ПРОШЕТАРНАТА КОМИСИЯ ОТЪ 22 ДЕКЕМВРИЙ 1938 Г. ЗА ОТПУЩАНЕ ЕДНОКРАТНИ ПОМОЩИ ОТЪ ДЪРЖАВАТА НА АПОСТОЛЪ ПОПИВАНОВЪ, МИХАИЛЪ ГАТЕВЪ БОШНАКОВЪ И НАНЮ ДИМИТРОВЪ МАРЕНОВЪ

Има думата председателътъ на прошетарната комисия г-нъ Ангелъ Риболовъ.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: (Чете)

„М О Т И В И

къмъ проекторешението за одобряване решенията на прошетарната комисия отъ 22 декемврий 1938 г. за отпусане помощи отъ държавата на Апостолъ Попивановъ, Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ и Наню Димитровъ Мареновъ.

Г-да народни представители!

Прошетарната комисия при XXIV-то обикновено Народно събрание, въ заседанието си отъ 22 декемврий 1938 г. е взела решение да се отпуснатъ помощи отъ държавата за издръжка на следнитъ лица:

1) на Апостолъ Попивановъ, отъ гр. Русе, въ размѣръ на 5.000 л.;

2) на Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ, отъ гр. Гор.-Орѣховица, въ размѣръ на 10.000 л.;

3) на Наню Димитровъ Мареновъ, отъ гр. Казанлъкъ, въ размѣръ на 5.000 л.

Съгласно V-то постановление на Министерския съветъ, взето въ заседанието му отъ 31 януарий 1939 г., протоколъ № 10 и чл. 75, ал. 2 отъ правилника за вътрешния редъ на Народното събрание, моля, г-да народнитъ представители да разгледатъ и гласуватъ тукъ приложеното проекторешение за отпускане на горнитъ помощи отъ държавата.

Гр. София, февруарий 1939 г.

Министъръ на финанситъ: **Д. Божиловъ**

Проекторешение

за отпусане еднократни помощи отъ държавата на Апостолъ Попивановъ, Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ и Наню Димитровъ Мареновъ

Одобрява се да се отпуснатъ отъ държавата помощи за издръжка на следнитъ лица:

1) на Апостолъ Попивановъ, отъ гр. Русе въ размѣръ, на 5.000 л.;

2) на Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ, отъ гр. Горна-Орѣховица, въ размѣръ на 10.000 л.;

3) на Наню Димитровъ Мареновъ, отъ гр. Казанлъкъ, въ размѣръ на 5.000 л.;

Г-да народни представители! Постъпило е заявление отъ Апостолъ Попивановъ, отъ гр. Русе, който иска да му се отпусне народна пенсия. Отъ даннитъ въ преписката се вижда, че просителътъ е билъ деенъ членъ на русенския революционенъ комитетъ. Вземалъ е активно участие въ Русенско-Червеноводското въстание, събиралъ е пари за революционния комитетъ, давалъ е лични свои срѣдства

за въоръжение, крилъ е въ дома си революционери, давалъ имъ е свои пари и е помагалъ за прехвърлянето отъ Румѣния въ България на български революционери. За всичко това има данни. Той е поискалъ да му се даде народна пенсия.

Обаче за възнаграждаване заслуги по освобождението на България Народното събрание е гласувало особенъ законъ за пенситъ и за възнагражденията на поборницитъ и опълченцитъ, публикуванъ въ „Държавенъ вестникъ“, брой 56 отъ 12 юний 1926 г. По този законъ се отпускатъ пенсии на всички лица, които като поборници сж взели активно участие въ освобождението на България. Въ чл. 2 на сѣщия законъ е определено за какви заслуги може да се отпусне поборническа пенсия. Отпускането става отъ пенсионния съветъ, предвиденъ въ чл. 21 отъ сѣщия законъ.

Отъ представенитъ, обаче, удостоверения се вижда, че заслугитъ на просителя като поборникъ по освобождението на България не се обгръщатъ отъ чл. 2 на закона. И понеже не може да бѣде пенсиониранъ съ поборническа пенсия, затова той за сѣщитъ заслуги, вмѣсто поборническа пенсия, иска народна пенсия.

При това положение г-нъ министърътъ на финанситъ намира, че молбата на Апостолъ Попивановъ за народна пенсия не може да се удовлетвори. Народна пенсия се отпуска, споредъ мнението и на прошетарната комисия, само за особени заслуги къмъ държавата. Колкото и да сж голѣми заслугитъ на молителя, прошетарната комисия намира, че щомъ той не е могълъ да бѣде обгрнатъ отъ закона за пенситъ и възнагражденията на поборницитъ и опълченцитъ, понеже не отговаря на изискванията на тоя законъ, следва, вмѣсто народна пенсия, да му се отпусне известна помощ.

Министърътъ на финанситъ сѣщо се е съгласилъ да му се отпусне помощъ. Прошетарната комисия реши да му се отпусне помощъ въ размѣръ 5.000 л.

Отъ лѣво: Ей-й-й! Голѣма облага!

Димитъръ Търкалановъ: Колко годишенъ е?

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Той е 91-годишенъ, съ 77-годишна жена. Има общъ доходъ отъ къщата си 720 л.

Димитъръ Търкалановъ: Много малко.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Ако има нѣкой да направи предложение за увеличение на помощта и ако г-нъ министърътъ се съгласи, можемъ да я увеличимъ.

Димитъръ Търкалановъ: Увеличете помощта! 5.000 л. какво сж?

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Направете предложението!

Председателствувашъ Димитъръ Пешевъ: Г-да! Ще поставя на гласуване решението на комисията по първата точка.

Който приематъ решението на комисията, да се отпусне държавна помощъ за издръжка на Апостолъ Попивановъ отъ гр. Русе въ размѣръ на 5.000 л., моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Постъпило е искане отъ Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ, отъ гр. Горна-Орѣховица, 90-годишенъ, за отпускане на народна пенсия. Притежава единъ и половина декари нива и единъ и половина декари лозе — марашъ. Жена му е 80-годишна. Взелъ е участие въ подготовката на Горно-Орѣховското въстание презъ априлъ 1876 г.

По сѣщитъ съображение, както и за първия случай, прошетарната комисия намира, че той не отговаря на условията да му се даде поборническа или народна пенсия и е на мнение да му се отпусне помощъ 10.000 л.

Сѣщо и министърътъ на финанситъ е далъ мнение да бѣде удовлетворенъ молителя — не да му се даде народна пенсия, но да му се отпусне известна помощъ.

Дълга да донесе до знанието на г-да народнитъ представители, за да бѣдемъ наясно, че този човѣкъ, който е на 90-годишна възраст, е представилъ удостоверение отъ Горно-Орѣховската община, отъ което се вижда, че е беденъ и неспособенъ за никаква умствена или физическа работа. Все пакъ, той има единъ синъ адвокатъ, жената на когото е учителка. Отъ представеното удостоверение се вижда, че синътъ издръжа своя баща.

При това положение, остава на народното представителство да реши въпроса. Азъ не зная какво ще каже г-нъ министърътъ на финанситъ.

Димитър Търкаланов: Какво участие е вземал въ възстанието?

Министър Добри Божилов: При туй положение, азъ предоставям на народното представителство да реши, както иска.

Минчо Драндаревски: Много мако да му се даде.

Димитър Търкаланов: Искамъ думата.

Председателстващ Димитър Пешев: Имате думата.

Димитър Търкаланов: Г-да народни представители! Тия случаи сж изключителни. Хората сж взели участие въ Освободителната война. Отнесли сж до Народното събрание. Сега г-н докладчикът казва, че молителът ималъ синъ адвокатъ, който можелъ да му помогне. Той може да му помогне, а може и да не му помогне, или да му помогне, но много ограничено.

Стойчо Топалов: Бащата да го сжди за издръжка.

Димитър Търкаланов: Чакайте единъ моментъ! Азъ ще ви кажа единъ примѣръ на подпомагане, г-да народни представители. Въ София има много руски генерали, между които е и генералъ Мосоловъ, първиятъ кметъ на София. Има и други генерали, участвували въ Освободителната война. Всѣка година на месецъ мартъ или ноември, не помня, въ деня на освобождението на България, или при другъ поводъ, Софийската община връчва въ единъ иликъ на всички тия заслужили за освобождението на България и София руси отъ 3 до 5 хиляди лева.

Какво искате вие сега тукъ? Искате държавата да прави благоденствие, и на единъ човѣкъ, който се е борилъ за освобождението на България, давате му 5.000 л. Великодушие! Така бѣше и въ първия случай.

Азъ не съмъ съгласенъ съ тая процедура.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Това е решението на комисията.

Димитър Търкаланов: Може това да е решението на комисията, но Народното събрание ще реши каквото трѣбва. Вие на тѣзи хора, ако не можете да имъ дадете народна пенсия, можете да имъ дадете една помощъ отъ 15-20 хиляди лева. Тѣ сж въ края на своя животъ, нѣма да живѣятъ още много, и е унизително да имъ давате по 5.000 л. помощъ. Азъ не мога да присма и този мотивъ, че молителътъ ималъ синъ адвокатъ. Предлагамъ да му се даде помощъ най-малко 10.000 л. Както казахъ, Софийската община дава всѣка година по 3.000 л. на 10-15 души руски ветерани, а ние тукъ еднократно даваме по 5.000 л.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Г-да народни представители! Считаю за неизтишно да ви прочета удостоверението, издадено отъ Горно-Орѣховската община на този гражданинъ.

Нѣкой отъ дѣсно: Нѣма нужда.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Споредъ подаденото заявление, отпущането помощъ на този гражданинъ сж въпросъ на престижъ. Той иска неговитѣ заслуги да бждатъ признати. Народното представителство признава заслугитѣ на този човѣкъ, обаче, негово личное мнение, макаръ да съмъ председател на прошектарната комисия, е, че той, щомъ има синъ адвокатъ, чиято жена е учителка, не е въ бедствено положение. Искамъ, обаче, да подчертая тукъ, въ Народното събрание, че този човѣкъ действително е заслужилъ за освободителното дѣло на България, и затуй настоявамъ да прочета удостоверението, издадено му отъ Горно-Орѣховската община, за да бжде чуто отъ народното представителство и записано въ дневникитѣ на Народното събрание. (Чете)

„Горно-Орѣховското градско общинско управление удостоверява, че Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ, родомъ отъ Горно-Орѣховица, взе най-живо участие въ подготовката на Горно-Орѣховското въстание въ края на м. априлъ 1876 г. Освенъ разнитѣ куриерски работи за връзка съ Лѣсковецъ, Самоходене, Долна-Орѣховица и др. сѣлица съ революционни ядки, Михаилъ Г. Бошнаковъ оказа следнитѣ услуги на Горно-Орѣховския околийски комитетъ и от-

части на централния комитетъ на Търновския революционенъ окръгъ.

1. Почти всичкия нужденъ барутъ и калай, като служащъ у турчина Молла Ахмедъ, който търгуваше съ тази стока, Михаилъ Г. Бошнаковъ достави на комитета, самъ лѣше куршуми и правѣше фишеци за бойния запасъ на Горно-Орѣховската чета Пановъ-Измирилевъ.

2. Заедно съ известния сакатъ апостолъ Христо Доневъ, той приготвяше фалшиви турски печати.

3. Той снабдяваше пристигащитѣ въ дома на Маня Тодоровъ Арабаджията хажове и апостоли съ селски и турски дрехи. За преобличане на попъ Харитона той бѣ подарилъ единъ червенъ турски поясъ.

4. Следъ арестуването на Маня Тодоровъ Арабаджията Михаилъ Г. Бошнаковъ бѣ изпратенъ въ Арбанашкитѣ лозя отъ попъ Харитона, заедно съ други нѣколко съзаклятници, да освободятъ Маня, но последниятъ бѣ прекаранъ презъ Лѣсковецъ и Шеремета.

Изобщо Михаилъ Г. Бошнаковъ и Стефанъ Филевъ бѣха най-полезнитѣ съподвижници на Иванъ Пановъ и Георги Измирилевъ при подготовката на възстанието въ Горно-Орѣховска околия. — Кметъ: Г. Михайловъ, секретаръ: Коларовъ“.

Минчо Драндаревски: Живъ ли е сега този кметъ, който е далъ това удостоверение?

Найденъ Райновъ: Г-нъ Риболовъ! Кажете какво е решението на комисията и да се гласува.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Решението на комисията е да му се отпусне помощъ 10.000 л., но Народното събрание ще реши въпроса.

Минчо Драндаревски: Нека да бжде 5.000 л., за да мине.

Недѣлко Атанасовъ: Въ първия случай дадохме 5.000 л. Нека и на този човѣкъ дадемъ 5.000 л. — да бжде еднакво.

Председателстващ Димитър Пешев: Трѣбва да направите предложение.

Недѣлко Атанасовъ: Правя предложение да му се даде 5.000 л.

Председателстващ Димитър Пешев: Трѣбва да го направите писмено.

Недѣлко Атанасовъ: Не се касае за предложение по нѣкой законопроектъ, за да бжде предложението писмено.

Сирко Станчевъ: Както е решила комисията — 10.000 л.

Председателстващ Димитър Пешев: Които приематъ решението на комисията по пунктъ втори — да се отпусне държавна помощъ на Михаилъ Гатевъ Бошнаковъ отъ гр. Горно-Орѣховица въ размѣръ на 10.000 л. — моля, да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Докладчикъ Ангелъ Риболовъ: Подадено е заявление отъ Наню Димитровъ Мареновъ, отъ гр. Казанлъкъ, 78-годишенъ, беденъ, инвалидъ отъ Освободителната война, съ ампутирани два крака. На младини той е можелъ да упражнява своето занаятно абаджийство, отъ което се е препитавалъ, обаче сега се намира въ тежко материално положение.

По сжитѣ съображения, както въ първия случай, комисията намира, че не може да му се отпусне опълченска пенсия и реши да му се даде държавна помощъ въ размѣръ на 5.000 л.

Димитър Търкалановъ: Нѣма логика въ тая работа. Въ по-предния случай дадохте 10.000 л., а на този човѣкъ, съ ампутирани два крака, давате 5.000 л.

Председателстващ Димитър Пешев: Тѣзи отъ г-да народнитѣ представители, които приематъ решението на комисията по пунктъ трети — да се отпусне държавна помощъ на Наню Димитровъ Мареновъ отъ гр. Казанлъкъ въ размѣръ на 5.000 л., моля да вдигнатъ рѣка. Мнозинство, Събранието приема.

Г-да народни представители! Дневният редъ е изчерпанъ.

Въ съгласие съ правителството, предлагамъ следния дневенъ редъ за утрешното заседание:

1. Първо четене законопроекта за взаимноспомогателна каса на професионалните автомобилисти и шофьори въ България.

2. Второ четене законопроекта за опрощаване на глоби, лихви и неиздължения по фискални и други закони.

3. Одобрене предложението за отпускане месечно парично пособие на Надежда Игнатиевна Евертъ, живуща въ София, вдовица на руски офицеръ, ветеранъ отъ Освободителната война 1877/1878 г. въ България.

Тия отъ г-да народните представители, които приематъ така предложения дневенъ редъ, моля, да вдигнатъ ржка. Мнозинство, Събранието приема.

Затварямъ заседанието.

(Затворено въ 18 ч. 35 м.)

Подпредседатели: { **ГЕОРГИ МАРКОВЪ**
ДИМИТЪРЪ ПЕШЕВЪ

Секретари: { **ГЕТО КРЪСТЕВЪ**
СТЕФАНЪ СТАТЕЛОВЪ

Началникъ на Степнографското отдѣление: **ДОНЧО ДУКОВЪ**